

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

ปริญญา

บริหารธุรกิจ

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย

Earnings Management and Corporate Governance from the Stock Exchange of Thailand

นามผู้วิจัย นางสาวจิรณา โฉมจันทร์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพบุลย์ ผจงวงศ์, บช.ม.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิติพัฒน์ ฉัตรอัครพัฒน์, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ธารินี พงศ์สุพัฒน์, Dr.rer.soc.oec.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ทองเล็ก, บธ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อาจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 16 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2550

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Earnings Management and Corporate Governance
from the Stock Exchange of Thailand

โดย

นางสาวจิรณา โคมจันทร์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
พ.ศ. 2550

จิรณา โฉมจันทร์ 2550: การจัดการกำไรและการกำกับดูแลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ โครงการสหวิทยาการ
ระดับบัณฑิตศึกษา ประชานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพบุลย์ ผงวงส์, บข.ม. 65 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการจัดการกำไรโดยใช้วิธี Total Accruals Jones Model
ของ Jones (1991) กับบทบาทของกรรมการอิสระ อนุกรรมการตรวจสอบและประชานกรรมการบริษัทที่มีต่อ
การจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินมีความระมัดระวังในการใช้งบการเงิน และบุคคล
หรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดทำงบการเงินได้ตระหนักถึงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการ
จัดทำงบการเงิน โดยศึกษาบริษัทจดทะเบียนทั้งสิ้น 7 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้า
อุปโภคบริโภค วัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ทรัพยากร บริการ และ
เทคโนโลยี รวมทั้งสิ้น 252 บริษัท โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานั้นเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่
เก็บรวบรวมจากงบการเงินและรายงานประจำปี ระหว่างปี 2545 ถึง 2548 โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิง
พหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาในปี 2546 และปี 2547 ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแล
กิจการที่มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ใน 3 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรม
อาหาร พบว่า สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร หากมี
สัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มมากขึ้นเพียงใด การจัดการกำไรก็จะยิ่งลดลง ส่วนกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคและ
กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง พบว่า การแยกตำแหน่งของประชานกรรมการมีความสัมพันธ์กับการจัดการ
กำไร โดยหากมีการแยกตำแหน่งของประชานกรรมการบริษัท จะทำให้จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจในการ
จัดการกำไรของฝ่ายบริหารได้เพิ่มขึ้น และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มวัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม พบว่า
อนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการ
กำไร

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาคือ หากฝ่ายกำกับดูแลกิจการมีความเป็นอิสระมากขึ้นเพียงใด
ย่อมส่งผลให้การจัดการกำไรของฝ่ายจัดการลดลงได้ นอกจากนี้บริษัทจดทะเบียนควรมีให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
ได้ร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นอิสระของประชานกรรมการ เพื่อสรรหาผู้ที่จะสามารถและช่วย
กำกับดูแลการทำงานของฝ่ายบริหารและป้องกันการเอาเปรียบผู้ถือหุ้น

จิรณา โฉมจันทร์
ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อประชานกรรมการ

25 / ส.ค. / 2550

Jeerana Chomchan 2007: Earnings Management and Corporate Governance from the Stock Exchange of Thailand. Master of Business Administration, Major Field: Business Administration, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Paiboon Pajongwong, M.Acc. 65 pages.

The objective of this study was to investigate the relationship between earnings management by Total Accruals Jones Model and role of independent director in board of committee, audit committee, and chairman. The study divide the population into 7 sectors are Agro & Food, Consumer Products, Industrials, Property & Construction, Resources, Services and Technology sectors by focusing both qualitative and quatitative data and collected data form financial statement, financial report and Set Smart database during 2003 – 2005. Multiple regression analysis is applied in this study.

The study found that the board of director, audit committee and chairman characteristics are seem to have effect on earnings management. A negative relation is found between the proportion of independent director and Discretionary Accruals in the Agro & Food, duality of chairman and Discretionary Accruals in the Consumer Product and Property & Construction sectors, and finally, a negative relation is also found between financial accounting knowleged of audit committee in the Indutrials sector and the result suggested that the proportion of independent director seem to have effect on the reduction of earning management.

J. Chomchan

Student's signature

P. Pajongwong

Thesis Advisor's signature

25 / 2.6. / 2550

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ ผจงวงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิดิพัฒน์ ฉัตรอัครพัฒน์, รองศาสตราจารย์ ดร.ธารินี พงศ์สุพัฒน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล มีอำพล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พงศ์สุพัฒน์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนได้กรุณาเสนอแนะและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องสิ่งต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินได้มีความระมัดระวังในการใช้งบการเงิน และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดทำงบการเงินได้ตระหนักถึงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำงบการเงิน และเกิดความเชื่อมั่นในการกำกับดูแลกิจการที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการลงทุนของนักลงทุนในบริษัทจดทะเบียน พร้อมกันนี้ขอขอบคุณมูลนิธิศาสตราจารย์สังเวียน อินทรวิชัย และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาและเอื้อเฟื้อข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน และเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจมาตลอดมา รวมถึงครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้ศึกษาผู้ศึกษาซึ่งในพระคุณ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จิรณา โคมจันทร์

มิถุนายน 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิดและการตรวจเอกสาร	5
การจัดการทำไร	5
การกำกับดูแลกิจการ	6
แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม	11
วิธีการวิเคราะห์	16
ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	17
กรอบแนวคิดในการศึกษา	25
สมมติฐานการศึกษา	25
บทที่ 3 วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	26
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	27
วิธีการศึกษา	28
วิธีการวิเคราะห์	34
บทที่ 4 ผลการศึกษา	36
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	36
ผลการศึกษา	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	54
สรุปผลการศึกษา	54
ข้อเสนอแนะ	56
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้	56
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	57
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	58
ภาคผนวก	61
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	65

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงร้อยละของจำนวนประชากรที่ใช้ศึกษาโดยจำแนกตามอุตสาหกรรม	27
2	สรุปวิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่าของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา	28
3	แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรเทียม	37
4	แสดงข้อมูลเชิงสถิติของการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม	39
5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	43
6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค	46
7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของอุตสาหกรรมวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม	48
8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	49
9	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของอุตสาหกรรมทรัพยากร	50

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของ อุตสาหกรรมบริการ	51
11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของ อุตสาหกรรมเทคโนโลยี	52
 ตารางผนวกที่		
1	ตัวแปรอิสระและความหมาย	61
2	รายชื่อบริษัทจดทะเบียนที่ดำเนินงานตามปกติในช่วง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2548	61

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

24

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การดำเนินธุรกิจภายใต้สภาวะทุนนิยมล้วนมีเป้าหมายในการแสวงหากำไรสูงสุด แต่ท่ามกลางกระแสแห่งการแข่งขันที่ทวีมากยิ่งขึ้น กอปรกับโครงสร้างทางการเงินที่มีความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ กิจการย่อมได้รับความกดดันจากปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นแรงผลักดันให้ต้องกระทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ จนอาจนำวิธีการบางประการมาใช้เกินขอบเขต จึงทำให้รายงานการเงินดังกล่าวไม่สามารถสะท้อนรายการหรือเหตุการณ์เชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง

ความล้มเหลวด้านข้อมูลทางบัญชีของกิจการหลายแห่งอันเป็นผลมาจากเจตนาปรับแต่งตัวเลขทางบัญชี โดยอาศัยความยืดหยุ่นของหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ปรับแต่งให้เป็นไปตามความปรารถนาของผู้บริหารระดับสูง เช่น การกระตุ้นราคาหลักทรัพย์ของกิจการให้สูงขึ้น หรือสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้งบการเงินใช้ข้อมูลที่บิดเบือนและขาดความเชื่อถือ ดังนั้นการกำกับดูแลกิจการที่ดีจึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของรายงานการเงิน

ปัจจุบันนานาประเทศให้ความสนใจในการพัฒนาเครื่องมือกำกับดูแลกิจการเป็นอันมาก โดยองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามปรับปรุงทั้งในด้านมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และด้านการรับผิดชอบตามที่ของฝ่ายต่าง ๆ ในกิจการ โดยเฉพาะคณะกรรมการบริษัท (Board of Directors) และคณะอนุกรรมการบริษัท (Board Committees) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนด ทิศทางการดำเนินงานของบริษัท ควบคุมดูแลการดำเนินงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมาย และรับผิดชอบการดำเนินงานนั้นต่อผู้ถือหุ้นและบุคคลภายนอก จึงทำให้ให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัท ได้แก่ สัดส่วนของกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนของกรรมการอิสระของบริษัท สัดส่วนอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านบัญชีการเงิน การดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการ และความเป็นอิสระของประธานกรรมการบริษัท อาจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน แต่เนื่องจากคุณภาพของงบการเงิน

เป็นข้อมูลที่เป็นนามธรรมและยากต่อการวัดมูลค่า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของเครื่องมือในการกำกับดูแลและคุณภาพของงบการเงิน โดยใช้โมเดลการวัดระดับการจัดการกำไร (Earnings Management) เป็นตัวแทนในการทดสอบคุณภาพของงบการเงิน

ผู้ศึกษาได้เลือกพิจารณาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 252 แห่ง เพื่อนำข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงมาใช้ในการศึกษาว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการกำไร (Earnings Management) หรือไม่ และจะช่วยลดปัญหาการปรับแต่งบัญชีของฝ่ายจัดการได้อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกำกับดูแลธุรกิจให้มีคุณภาพของงบการเงินในระดับที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อทดสอบการจัดการกำไรโดยใช้วิธี Total Accruals Jones Model ของ Jones (1991)
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของคณะกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทและอนุกรรมการตรวจสอบที่มีต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียน
3. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน ตามแนวทางของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีซึ่งกำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ใช้งบการเงินมีความระมัดระวังในการใช้งบการเงิน และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดทำงบการเงินได้ตระหนักถึงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำงบการเงิน
2. เกิดความเชื่อมั่นในการกำกับดูแลกิจการที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการลงทุนของนักลงทุนในบริษัทจดทะเบียน
3. เป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ที่ต้องการนำการกำกับดูแลกิจการมาใช้ภายในองค์กร

4. เป็นข้อมูลให้แก่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ และการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

ขอบเขตการศึกษา

การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการกำไรและการกำกับดูแลที่ดีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษาครอบคลุมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีในช่วงปี 2542 - ปี 2548 โดยไม่รวมบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงินจำนวน 65 บริษัท ได้แก่ ธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ และประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากโครงสร้างการเงินของกลุ่มบริษัทดังกล่าวมีความแตกต่างจากบริษัทในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ และบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการผ่านศาลล้มละลายกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน เนื่องจากได้รับข้อยกเว้นไม่ต้องจัดประชุมผู้ถือหุ้น จำนวน 42 บริษัท บริษัทจดทะเบียนที่ถูกถอดถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์แล้ว จำนวน 12 บริษัท บริษัทที่จดทะเบียนภายหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2542 จำนวน 98 บริษัท และบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วนอีก 11 บริษัท ดังนั้นจึงมีบริษัทจดทะเบียนที่ทำการศึกษาจาก 7 กลุ่มอุตสาหกรรม จำนวนทั้งสิ้น 252 บริษัท

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รายงานประจำปี และฐานข้อมูล SET SMART ในช่วงปี 2545 - ปี 2547

นิยามศัพท์

การกำกับดูแลกิจการ หรือบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) คือ ระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่ความเจริญเติบโต และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นประกอบ

การจัดการกำไร (Earnings management) คือ เจตนาในการจัดรูปแบบการรายงาน หรือ การตัดสินใจในการผลิตหรือลงทุนที่มีผลกระทบต่อกำไรของกิจการ รวมทั้งพฤติกรรมการเลือก รายงานผลกำไรตามที่ผู้บริหารต้องการ

กรรมการอิสระ (Independent director) คือ กรรมการบริษัทจดทะเบียนที่มีความเป็นอิสระ จากผู้ถือหุ้นใหญ่หรือกลุ่มของผู้ถือหุ้นใหญ่และผู้บริหารของบริษัทนั้น

คณะกรรมการบริษัท (Board of Director) คือ คณะกรรมการที่มีบทบาทในการเป็น ตัวแทนของผู้ถือหุ้น มีหน้าที่สำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและกลยุทธ์ที่สำคัญของกิจการ และดูแลให้มั่นใจว่าฝ่ายจัดการได้นำนโยบายและกลยุทธ์ไปปฏิบัติตามที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ สูงสุดของผู้ถือหุ้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand) คือ หน่วยงานที่มี สภาพเป็นนิติบุคคลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ ทำหน้าที่ส่งเสริมการออม และการระดมเงินทุนในประเทศ ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น และให้มีการซื้อขาย หลักทรัพย์มีสภาพคล่องเป็นไปอย่างมีระเบียบ โปร่งใส และยุติธรรม

บริษัทจดทะเบียน (Listed Company) คือ บริษัทมหาชนจำกัดที่จดทะเบียนหลักทรัพย์ของตน เพื่อให้มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์

อนุกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) คือ คณะอนุกรรมการที่จัดตั้งโดย คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนเพื่อทำหน้าที่ช่วยคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนในการกำกับดูแล การปฏิบัติงานภายใน การจัดทำงบและรายงานทางการเงิน การวางระบบและการดำเนินงาน ตรวจสอบภายในรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลให้มีความถูกต้อง โปร่งใส ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานขององค์กร และสร้างความเชื่อถือจากผู้ลงทุน ลูกค้าและเจ้าหน้าที่ของบริษัท

บทที่ 2

แนวคิดและการตรวจเอกสาร

หลักการ แนวคิด และการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกำไรและการกำกับดูแลสามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้

การจัดการกำไร

กำไร (Earnings) บางครั้งเรียกว่า “ผลลัพธ์” (Bottom Line) หรือ “กำไรสุทธิ” (Net Income) ซึ่งมีความหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งในงบการเงิน เนื่องจากแสดงถึงการดำเนินกิจกรรมที่เพิ่มมูลค่าให้แก่กิจการ อีกทั้งมีความสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากรในตลาดทุน โดยจะเห็นได้จากทฤษฎีที่เกี่ยวกับมูลค่าหุ้นของกิจการที่สะท้อนถึงมูลค่าของกิจการในอนาคต (Future Earnings) กล่าวคือ การเพิ่มขึ้นของกำไรก็จะแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของมูลค่ากิจการ และในทางตรงข้ามการลดลงของกำไรก็จะแสดงถึงการลดลงของมูลค่าของกิจการนั่นเอง ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจนักที่ฝ่ายจัดการจะต้องให้ความสำคัญต่อการรายงานผลกำไรและใช้วิธีปฏิบัติทางการบัญชีเป็นทางเลือกในการจัดการกำไรดังกล่าวเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานตามความต้องการของตนและความคาดหวังของนักลงทุน เมื่องบการเงินของบริษัทดูดีจะสามารถดึงดูดนักลงทุนได้รวมทั้งยังเปรียบเสมือนการสร้างความมั่งคั่งไปยังผู้ถือหุ้นเดิมอีกด้วย

ความหมายของการจัดการกำไร

McKee (2005: 1) ได้ให้ความหมายของการจัดการกำไรไว้ในหนังสือ Earnings Management: An Executive Perspective ไว้ว่าเป็นการตัดสินใจอย่างมีหลักการและเหตุผล เพื่อรายงานผลการดำเนินงานให้สม่ำเสมอและเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยใช้การปรับแต่งรายงานและงบการเงินอันจะทำให้ไม่เป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานเชิงเศรษฐกิจและบิดเบือนผลลัพธ์ทางการเงินที่แท้จริง

จากข้างต้นสามารถใช้อธิบายได้ว่าการจัดการกำไรเป็นเหตุผลและวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการจัดการธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น การจัดการกำไรเป็นวิธีการจัดการเบื้องต้นอย่างง่ายเพื่อให้ฝ่ายจัดการสามารถบรรลุระดับของผลกำไรตามที่ต้องการ ซึ่งอาจทำได้ด้วยการเลือกใช้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือการใช้ดุลยพินิจในการดำเนินงาน

ฝ่ายจัดการจำนวนไม่น้อยที่ประสบภาวะกดดันจากการจัดการกำไรจนทำให้ต้องใช้วิธีการตกแต่งบัญชี ผลสำรวจในปี 1998 ของนิตยสาร CFO Magazine (อ้างถึงใน McKee, 2005: 1-2) พบว่า ร้อยละ 78 ของจำนวนผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน (CFO) ให้ความสนใจต่อการรายงานผลทางการเงินมากขึ้น ร้อยละ 50 ของจำนวนดังกล่าวที่มีความเห็นว่าบริษัทของตนได้ปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปแล้ว จำนวนร้อยละ 45 เห็นว่าการเสนอรายงานผลทางการเงินของบริษัทยังไม่ถูกต้อง และจำนวนร้อยละ 38 ยอมรับว่าบริษัทของตนได้มีการจัดการกำไร

ภาวะกดดันอย่างหนักในการรายงานกำไรเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นนั้น ได้รับการยืนยันจากผลสำรวจที่คล้ายคลึงกันในการประชุมผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน (CFO) ในงาน Business Week พบว่า จำนวนร้อยละ 55 ของผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน (CFO) ที่มีความเห็นว่าผลการเสนอรายงานผลทางการเงินของบริษัทของตนยังไม่ถูกต้อง และจำนวนร้อยละ 17 ที่ยอมรับว่าได้มีการจัดการกำไร

แนวคิดการจัดการกำไร

การจัดการกำไรเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องในการปรับแต่งงบการเงินและรายงานผลการดำเนินงานที่ไม่สะท้อนข้อเท็จจริงเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า “การตกแต่งบัญชี” (Cooking the Books) เพื่อบิดเบือนข้อมูลที่แท้จริงของกิจการ ดังนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อมูลค่าของกิจการในอนาคตซึ่งจะลดลงได้ในระยะยาว ในการปรับแต่งตัวเลขกำไรของฝ่ายจัดการนั้น มักจะมีสถานการณ์และแรงจูงใจในการตกแต่งตัวเลขบัญชีให้สูงขึ้นหรือต่ำไปที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การแต่งกำไรในรอบบัญชีปัจจุบันให้สูงขึ้นเพื่อเพิ่มผลตอบแทนให้ฝ่ายจัดการ (Healy, 1985) กิจการมีผลประกอบการค่อนข้างจะเลวร้ายกว่าพยากรณ์ผลประกอบการที่ตลาดคาดการณ์ไว้ จึงมีแรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงการลดของราคาหุ้นอย่างรุนแรง (Burgstahler and Dichev, 1997) กิจการกำลังเตรียมตัวออกหุ้น จึงมีแรงจูงใจที่จะนำเสนอภาพผลประกอบการที่เป็นไปได้ดีที่สุดเพื่อที่จะทำให้ระดับของราคาหุ้นที่ออกขายสูงที่สุด (Toeh and Wong, 1998) ซึ่งโดยปกติฝ่ายจัดการจะปรับแต่งรายการพึงรับพึงจ่ายให้ลดลงเพื่อให้กำไรสูงเกินปกติ เป็นต้น

การกำกับดูแลกิจการ

เมื่อประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 นักเศรษฐศาสตร์ให้เหตุผลว่ามีสาเหตุเนื่องจากการบริหารจัดการในภาคเอกชนที่ล้มเหลว การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์โดยมิได้คำนึงถึงความเสี่ยง การลงทุนของบริษัทหรือผู้จัดการกองทุนที่ไม่เหมาะสม การบริหารงานที่ไม่โปร่งใสและความอ่อนแอในการบริหารจัดการในองค์กรธุรกิจต่างๆ การตรวจสอบบัญชีที่เลวร้าย การกู้ยืมเงินหรือทำธุรกรรมโดยอาศัยสายสัมพันธ์ส่วนบุคคล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2545)

สาเหตุสำคัญเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการในองค์กรให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี และระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ความหมายของการกำกับดูแลกิจการ

คณะกรรมการบริษัทภิบาลแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของการกำกับดูแลกิจการว่าการกำกับดูแลกิจการ และบริษัทภิบาล มาจากคำๆเดียวกันคือ Corporate Governance ซึ่งมีความหมายที่หลากหลายแล้วแต่มุมมอง ได้แก่

1. เป็นความสัมพันธ์อย่างหนึ่งระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียอื่นในการกำหนดทิศทาง และสอดคล้องดูแลผลปฏิบัติงานของบริษัท
2. เป็นโครงสร้างและกระบวนการภายในที่จัดขึ้น เพื่อให้ความมั่นใจว่า คณะกรรมการสามารถประเมินผลงาน ของฝ่ายจัดการของบริษัทอย่างตรงไปตรงมา และมีประสิทธิผล
3. ระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้างของภาวะผู้นำ และการควบคุมของกิจการ ให้มีความรับผิดชอบตามที่ด้วยความโปร่งใส และสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาเงินลงทุน และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว ภายในกรอบการมีจริยธรรมที่ดีโดย คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น และสังคมโดยรวม ประกอบ

แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2546) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการกำกับดูแลกิจการที่พึงมี 4 ประการ อันเปรียบเสมือนบทสรุปของความรับผิดชอบและจริยธรรมที่ดีในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามที่ และความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทได้รับทราบสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกัน โดยวิธีปฏิบัติที่ดีของการเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศและความโปร่งใสที่รายงานการกำกับดูแลกิจการตามที่ได้กำหนดไว้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544) อาทิเช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการบริหารงานของบริษัท ฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ โครงสร้างการถือหุ้นและสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน นโยบายและโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ รวมทั้งการเปิดเผยถึงความรับผิดชอบต่อ

ของคณะกรรมการในการรายงานทางการเงิน และรายงานของประธานอนุกรรมการตรวจสอบ เป็นต้น

โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ ประกอบด้วยคณะบุคคลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ และฝ่ายจัดการ ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับคณะบุคคลรองกลุ่มอื่น ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการอิสระ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2548: 8-7 – 8-9) ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาของ นวพร เรืองสกุล (2546) เกี่ยวกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน พบว่า หากบริษัทมีความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ ย่อมสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาในด้านการบริหารจัดการได้ดียิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริษัท อันเนื่องมาจากประเทศไทยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมานานแล้ว อีกทั้งในปัจจุบันนี้บทบาทของคณะกรรมการบริษัทได้ทวีความสำคัญและได้รับความไว้วางใจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นในส่วนนี้จึงขอกล่าวถึงเพียงบทบาทของคณะกรรมการบริษัทและอนุกรรมการตรวจสอบเท่านั้น

คณะกรรมการบริษัท

บริษัทอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ แต่อยู่ในตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบที่ไม่เหมือนกับความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการของบริษัท ซึ่งบางครั้งคณะกรรมการอาจถูกมองอย่างไม่ถูกต้องว่าเป็นเสมือนตัวแทน (Agent) ของบริษัทเพราะกรรมการกระทำการในนามของบริษัท คณะกรรมการได้รับการแต่งตั้งจากผู้ถือหุ้น มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของกิจการ รวมทั้งการกำกับตรวจตราและการสื่อสารแทนผู้ถือหุ้น การทำงานของคณะกรรมการต้องมุ่งเน้นผลประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้น โดยหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การคัดเลือกและแต่งตั้งประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการหรือกรรมการผู้จัดการ (Chief Executive Officer: CEO) นอกจากนี้คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อช่วยคณะกรรมการในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และปลดปล่อยภาระรับผิดชอบของตน (สังเวียน อินทวิชัย, 2545)

รูปแบบคณะกรรมการที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ มี 2 ระบบใหญ่ ๆ ได้แก่ แบบชั้นเดียว (one-tier/unitary board) มีการดำเนินการผ่านคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ที่คณะกรรมการบริษัทแต่งตั้ง

เช่น อนุกรรมการ อนุกรรมการตรวจสอบ อนุกรรมการสรรหา และอนุกรรมการกำหนดค่าตอบแทน ประเทศที่ใช้รูปแบบนี้เป็นส่วนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย ฮังการี และแคนาดา และแบบหลายชั้น (two-tier/multiple board) จะแบ่งคณะกรรมการออกเป็นสองระดับ (two-tier system) ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ (supervisory board) และคณะกรรมการปฏิบัติการ (operating board) ประเทศที่มีโครงสร้างคณะกรรมการในลักษณะนี้ ได้แก่ ญี่ปุ่น เยอรมัน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2547)

รูปแบบคณะกรรมการบริษัทภายใต้กฎหมายไทยเป็นแบบระดับเดียว (one-tier) โดยบริษัทส่วนมาก มักจะไม่มีกลไกถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการเท่าที่ควร คณะทำงานเห็นว่า แม้ว่าการเปลี่ยนรูปแบบคณะกรรมการไปเป็นแบบสองระดับ (two-tier) จะช่วยลดปัญหานี้ได้ แต่การดำเนินการดังกล่าวอาจมีผลกระทบมาก และการแก้ไขจุดอ่อนของรูปแบบคณะกรรมการบริษัทแบบระดับเดียว (one-tier) นี้ ก็สามารถทำได้โดยวิธีอื่น เช่น ปรับปรุงโครงสร้างภายในของคณะกรรมการให้มีคณะกรรมการอิสระ (non-executive directors) ในคณะกรรมการ หรือมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่าง ๆ มาเพื่อพิจารณา ในเรื่องที่กรรมการส่วนใหญ่อาจมีความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ เป็นต้น

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนฯ กำหนดให้คณะกรรมการของบริษัทมหาชนฯ ต้องมีจำนวนตามที่กำหนดในข้อบังคับของบริษัท ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 5 คน และจากรายงานของต่างประเทศ ไม่ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงการกำหนดเกี่ยวกับขนาดของคณะกรรมการในลักษณะที่เป็นวิธปฏิบัติที่ดี มีเพียงแต่ผลการสำรวจข้อเท็จจริงของบริษัทมหาชน ซึ่งพบว่า คณะกรรมการของบริษัทมหาชนในสหรัฐอเมริกามีจำนวนประมาณ 8 – 10 คน และให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า คณะกรรมการที่มีขนาดเล็กจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่า โดยปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงน่าจะเป็นเรื่องการสนับสนุนบทบาทในการทำหน้าที่ของกรรมการมากกว่าเรื่องจำนวน

ปัจจุบันพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนฯ ยังไม่มีข้อกำหนดในเรื่องการมีกรรมการอิสระไว้ แต่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดให้บริษัทที่เสนอขายหลักทรัพย์ต่อประชาชนและบริษัทจดทะเบียนต้องมีกรรมการอิสระจำนวน 1 ใน 3 คน หรืออย่างน้อย 3 คน ซึ่งต้องเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้อง และถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 0.5 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัท ข้อกำหนดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดปัญหาในเรื่องที่ผู้ลงทุนรายย่อยไม่มีตัวแทนของตนในคณะกรรมการ นอกจากนี้ กรรมการอิสระยังได้รับการคาดหวังว่าจะช่วยทำหน้าที่กำกับ

ดูแลการทำงานของฝ่ายบริหารแทนผู้ถือหุ้นรายย่อย เพื่อป้องกันการเอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อยของฝ่ายบริหาร ส่วนหนึ่งของหน้าที่ดังกล่าว คือ กรรมการอิสระจะต้องให้ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการทำรายการเกี่ยวโยงกัน รวมทั้งแสดงความเห็นดังกล่าวต่อผู้ถือหุ้นในรายงานประจำปี

โดยทั่วไปการดำเนินงานของบริษัทนั้นมักเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็น ตัวการ-ตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งผู้ถือหุ้น (ตัวการ) มักจะมีการลงทุนเพื่อกระจายความเสี่ยงไปในหลาย ๆ บริษัท โดยผู้ถือหุ้นจะสามารถทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินในส่วนที่ตนมีส่วนเป็นเจ้าของผ่านการเปิดเผยข้อมูลที่ฝ่ายจัดการ (ตัวแทน) ดังนั้นบริษัทจดทะเบียนจึงควรมี กรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร ที่ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระและกรรมการจากภายนอกอื่น ในสัดส่วนที่จะทำให้เป็นคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญที่หลากหลายเหมาะสมกับธุรกิจ และทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการของบริษัท เพื่อให้กรรมการทุกคนแสดงความ คิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ให้มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมีอำนาจเหนือการตัดสินใจของ คณะกรรมการบริษัท ซึ่งจากผลการศึกษาที่ผ่านมาของ Beasley (1996) และอาทรมาศ อินทรมาศ (2545) ได้พบว่าคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนที่มีกรรมการอิสระเป็นสัดส่วนจำนวนมากจะช่วย ลดปัญหาการทุจริตได้ และการที่มีจำนวนคณะกรรมการที่เหมาะสมกับขนาดของบริษัท ย่อมส่งผล ให้บริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอีกด้วย

คณะกรรมการตรวจสอบ

ในปัจจุบันอนุกรรมการตรวจสอบ ซึ่งเป็นคณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัท เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญอันหนึ่งที่กิจการจำเป็นต้องจัดตั้ง ขึ้นเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ ที่ บจ.ร 25-00 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2542 เพื่อให้บริษัทมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีและมีมาตรฐานเป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้ได้ประกาศ เรื่อง การปรับปรุงประกาศตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการ ตรวจสอบ และข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน ประกาศที่ บจ.(ว) 26/2542 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2542 โดยมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงคุณสมบัติและขอบเขต การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ

จากการศึกษาที่สอดคล้องกันของ ฤกษ์ฤทธิ์ เพชรวรกุล (2544) และอมรรัตน์ บุญนาค (2543) พบว่า เมื่อนำประกาศของตลาดหลักทรัพย์ในเรื่อง คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของ กรรมการตรวจสอบ (ฉบับที่1) พ.ศ.2542 มาใช้แล้วได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของกรรมการตรวจสอบไว้แคเกินไป การพิจารณาอนุมัติแต่งตั้งและการ กำหนดหน้าที่ที่ไม่เด่นชัด หลักเกณฑ์ในกรณีที่คณะกรรมการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน และปัญหา จากการกำหนดความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการตรวจสอบ ซึ่งปัญหาที่สำคัญดังกล่าว นั้นเป็นเพราะในอดีตการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบยังถือเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย ที่ จะต้องใช้เวลาในการศึกษาและทำความเข้าใจ และการเกิดความไม่แน่ใจของความเป็นอิสระของ ฝ่ายตรวจสอบภายในบริษัทในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ

แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม

การจัดการกำไรสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้รายการพึงรับพึงจ่าย การเปลี่ยนแปลง วิธีการบัญชี และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของทุน เป็นต้น การศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการ วิเคราะห์รายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวมที่อยู่ในดุลยพินิจของฝ่ายจัดการโดยใช้แบบจำลอง Jones (1991) เพื่อวัดระดับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการศึกษาที่ผ่านมาของ Klein (2002); Osma and Nogue (2002); Sarkar *et al.* (2006) และ Xie *et al.* (2002) ได้ทำการทดสอบระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลองของ Jones (1991) เช่นเดียวกัน กอปรกับผลการศึกษาของ McNichols (2000) พบว่าแบบจำลองดังกล่าวได้รับการ ยอมรับและนำไปใช้เพื่อทดสอบระดับการจัดการกำไรอย่างแพร่หลายด้วย (McNichols, 2000: 318)

การคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม เป็นการเปลี่ยนแปลงของการ เปลี่ยนแปลงของเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่ใช่เงินสด (ก่อนหักภาษีเงินได้ค้างจ่าย) หักด้วยค่าเสื่อมราคา และการตัดจำหน่าย โดยการเปลี่ยนแปลงของเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่ใช่เงินสด (ก่อนหักภาษีเงินได้ ค้างจ่าย) ซึ่งก็คือ สินทรัพย์ระยะสั้นที่ไม่ใช่เงินสดและเงินลงทุนระยะสั้น ลบด้วยหนี้สินระยะสั้นที่ ไม่ใช่รายการหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในปีและรายการภาษีเงินได้ค้างจ่าย ดังสมการ

$$TA_{it} = (\Delta CA_{it} - \Delta CASH_{it}) - (\Delta CL_{it} - \Delta DEBT_{it} - \Delta ITP_{it}) - DEP_{it} \quad (1)$$

โดยที่

TA_{it}	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔCA_{it}	การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียนสำหรับบริษัท i ในปี t
$\Delta CASH_{it}$	การเปลี่ยนแปลงของเงินสดสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔCL_{it}	การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียนสำหรับบริษัท i ในปี t
$\Delta DEBT_{it}$	การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในหนึ่งปีสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔITP_{it}	การเปลี่ยนแปลงของภาษีเงินได้ค้างจ่ายสำหรับบริษัท i ในปี t
DEP_{it}	ค่าเสื่อมราคาและตัดจำหน่ายสำหรับบริษัท i ในปี t

จากสมการข้างต้น สามารถแยกส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายได้ดังนี้

$$TA_{it} = (\Delta AR_{it} + \Delta INV_{it} + \Delta OCA_{it}) - (\Delta AP_{it} + \Delta OCL_{it}) - DEP_{it} \quad (2)$$

โดยที่

TA_{it}	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔAR_{it}	การเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้การค้าสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔINV_{it}	การเปลี่ยนแปลงของสินค้าคงคลังสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔOCA_{it}	การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔAP_{it}	การเปลี่ยนแปลงของเจ้าหนี้การค้าสำหรับบริษัท i ในปี t
ΔOCL_{it}	การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียนอื่นสำหรับบริษัท i ในปี t

ในการวัดระดับการจัดการกำไรจากรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกินปกติ นั้น ตามที่ Jones (1991) ได้ทำการทดสอบรายการพึงรับพึงจ่ายรวม โดยกำหนดให้รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกินปกติ (ΔTA) เป็นผลต่างระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกิดขึ้นในรอบบัญชีปัจจุบัน (t) กับรายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกิดขึ้นตามปกติในรอบบัญชีที่ผ่านมา ($t-1$) ซึ่งเท่ากับผลต่างของการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (Discretionary accruals) และรายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (Non-discretionary accruals) แต่เนื่องจากรายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานมักมีรายการบัญชีที่เป็นปกติของกิจการ จึงกำหนดให้ผลต่างระหว่างรอบบัญชีที่ผ่านมา กับรอบบัญชีปัจจุบันเป็นปีฐานโดยมีค่าเท่ากับศูนย์ และสรุปได้ว่า

รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกินปกติ (ΔTA) ก็คือ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (Discretionary accruals: DCA) นั่นเอง ดังสมการ

$$\Delta TA_{it} = (TA_{it} - TA_{it-1}) = (DCA_{it} - DCA_{it-1}) - (NDCA_{it} - NDCA_{it-1}) \quad (3)$$

โดยที่

TA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t

TA_{it-1} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

DCA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปี t

DCA_{it-1} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

$NDCA_{it}$ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ

สำหรับบริษัท i ในปี t

$NDCA_{it-1}$ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ

สำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

การวัดระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลอง Total Accruals Jones Model จากแนวคิดของ Jones (1991) ในสมการถดถอยจะประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ ส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์สุทธิ

การเปลี่ยนแปลงของรายได้ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรายการพึงรับพึงจ่ายเงินทุนหมุนเวียนนั้น ได้แก่ ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ และลูกหนี้การค้า เนื่องจากรายการดังกล่าวเป็นรายการที่สะท้อนเหตุการณ์ที่ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของรายได้หรือยอดขายที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจของกิจการ จึงไม่เกี่ยวข้องกับการปรับแต่งกำไรของฝ่ายจัดการ รวมทั้งรายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิที่ได้หักค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายจากการตัดจำหน่ายแล้วก็นับเป็นองค์ประกอบของรายการพึงรับพึงจ่ายระยะยาวด้วย ซึ่งการวัดระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลอง Total Accruals Jones Model มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณจากสมการถดถอยเชิงเส้นกำลังสองน้อยสุดเพื่อประมาณ ค่าสัมประสิทธิ์ (B) เพื่อใช้ในการคำนวณรายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (DCA) ดังสมการ

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \frac{\beta_0}{A_{it-1}} + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right) + e_{it} \quad (4)$$

โดยที่

TA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t

ΔREV_{it} การเปลี่ยนแปลงของยอดขายสำหรับบริษัท i ในปี t

PPE_{it} ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (สุทธิ) สำหรับบริษัท i ในปี t

A_{it-1} สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปี t-1

e_{it} ค่าผิดพลาดสำหรับบริษัท i ในปี t

ช่วงเวลาที่ใช้ข้อมูลของแต่ละบริษัทจะต้องมีอย่างน้อย 12 ไตรมาสหรือ 1 รอบเวลาบัญชีติดต่อกัน และแม้ว่าแต่ละบริษัทจะมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกันก็ตาม จะต้องเริ่มต้นรอบบัญชีก่อนช่วงปีที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกเผยแพร่ผลการกำกับดูแลกิจการจำนวน 15 ข้อ ให้บริษัทจดทะเบียนนำไปถือปฏิบัติในการจัดการกำกับดูแลกิจการ จำนวน 3 รอบเวลาบัญชี คือ พ.ศ. 2542

ขั้นที่ 2 นำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณสมการถดถอยเชิงเส้นสมการที่ (2) มาแทนค่าในสมการเพื่อคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายจากที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปรับแต่งกำไร (Non-discretionary accruals) ดังสมการ

$$NDCA_{it} = \frac{\beta_0}{A_{it-1}} + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right) \quad (5)$$

โดยที่

$NDCA_{it}$ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ

สำหรับบริษัท i ในปี t

ΔREV_{it} การเปลี่ยนแปลงของยอดขายสำหรับบริษัท i ในปี t
 PPE_{it} ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (สุทธิ) สำหรับบริษัท i ในปี t
 A_{it-1} สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

ขั้นที่ 3 คำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ
 (Discretionary accruals) ดังสมการ

$$DCA_{it} = \frac{TA_{it}}{A_{it-1}} - NDCA_{it} \quad (6)$$

โดยที่

DCA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปี t
 TA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t
 A_{it-1} สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$
 $NDCA_{it}$ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ
 สำหรับบริษัท i ในปี t

การทดสอบการเปลี่ยนแปลงของรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของ ฝ่ายบริหาร (DCA) สามารถใช้พื้นฐานแบบจำลองที่เสนอโดย Osma and Noguer (2003) โดยนำมาปรับให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการศึกษา และข้อมูลที่สามารถหาได้ในการศึกษาของประเทศไทย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ณ ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ได้กำหนดไว้

Osma and Noguer (2003) พบว่า การที่คณะกรรมการบริษัทที่มาจากกรรมการอิสระจะสามารถป้องกันและลดระดับการตกแต่งบัญชีได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหารสามารถอธิบายถึงการกำกับดูแลกิจการได้ว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ตัวแปรที่ใช้วัดการกำกับดูแลกิจการของบริษัทในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบด้วย สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้ง

เป็นอนุกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงิน การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการบริษัท และความเป็นอิสระของประธานกรรมการบริษัท

วิธีการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) t-test dependent และสมการถดถอยพหุ (Multiple Regressions Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X_i) ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปกับตัวแปรตาม (Y) หนึ่งตัว โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหลายและตัวแปรตามอยู่ในรูปเชิงเส้นตรง การทดสอบสมมติฐานค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β_i) เป็นการตรวจสอบทางสถิติว่าตัวแปรต้นแต่ละตัว คือ X_i ที่นำมาใช้ในแบบจำลองสามารถนำไปใช้พยากรณ์ตัวแปรตาม Y ได้หรือไม่ มีรูปแบบและทิศทางความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีปริมาณความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด โดยมีสมการดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + \varepsilon$$

โดยที่

Y ตัวแปรตาม

β ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย

X ตัวแปรอิสระ

ε ค่าความคลาดเคลื่อน

ในที่นี้กำหนดให้ Y คือ ผลลัพธ์จากการทดสอบการจัดการกำไรโดยใช้การคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร ตามแบบจำลอง Total Accruals Jones Model ของ Jones (1991) และกำหนดให้ X คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้แปลงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ได้แก่ จำนวนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท จำนวนกรรมการอิสระในอนุกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนกรรมการอิสระในกรรมการบริษัท ความรู้ทางด้านบัญชีและการเงินของอนุกรรมการตรวจสอบ การรวมหรือแยกตำแหน่งของประธานกรรมการ จำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการ และความเป็นอิสระของประธานกรรมการ โดยการวิเคราะห์ทางสถิติทั้งหมดใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS V.11.5

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ

Klein (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบและคณะกรรมการบริษัท และการจัดการกำไร (Audit committee, board of director characteristics, and earnings management) เกี่ยวกับความเป็นอิสระของอนุกรรมการตรวจสอบและคณะกรรมการในการเป็นตัวแทนของเจ้าของเพื่อป้องกันการจัดการกำไร ผู้ศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาด S&P500 จำนวน 692 บริษัท ในช่วงปี ค.ศ.1991 – 1996 ทดสอบการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (Discretionary accruals) โดยใช้แบบจำลอง Jones model (1991) ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มาจากกรรมการอิสระ แต่ไม่พบว่าความเป็นอิสระของอนุกรรมการตรวจสอบจะมีผลต่อการป้องกันการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการ และได้เสนอแนะว่าโครงสร้างของคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระเพิ่มขึ้นก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประธานฝ่ายบริหารของกิจการก็ควรจะตรวจติดตามกระบวนการจัดทำบัญชีการเงินของบริษัทอย่างสม่ำเสมอด้วย

Osma and Noguer (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลและการจัดการกำไรในประเทศสเปน (Corporate Governance and Earnings Management in Spain) เกี่ยวกับบทบาทของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร ได้แก่ สถาบันส่งเสริมกรรมการ (Institutional Directors) กรรมการอิสระ (Independent Director) อนุกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) และกรรมการอิสระที่กำหนดค่าตอบแทน (Nomination of Independent Directors) ที่มีต่อการป้องกันและลดระดับของการจัดการกำไร การศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนของประเทศสเปน จำนวน 12 กลุ่มอุตสาหกรรม ในช่วงปี ค.ศ.1999 – 2001

ผู้ศึกษาใช้แบบจำลอง Jones Model (1991) ด้วยสมการถดถอยกำลังสองน้อยสุด เพื่อทดสอบระดับของการจัดการกำไร 2 วิธี คือ วิธีการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม (Jones total accruals model) และวิธีการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายเงินทุนหมุนเวียน (Jones working capital accruals model) เพราะจะสะท้อนถึงการควบคุมของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารได้ดีกว่าการใช้รายการพึงรับพึงจ่ายเพียงตัวเดียวในการนำมาอธิบายระดับของการจัดการกำไร ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า การที่คณะกรรมการบริษัทมาจากสถาบันส่งเสริมกรรมการเป็นส่วนใหญ่ และอนุกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการกำหนดค่าตอบแทนที่มาจากกรรมการอิสระจะสามารถป้องกันและลดระดับการตกแต่งบัญชีได้ แต่นักลงทุนในประเทศสเปนส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมั่นต่อบทบาทของกรรมการอิสระมากนัก เนื่องจากการขาดประสบการณ์ ความสามารถและความเป็นอิสระที่แท้จริง

นอกจากนี้ได้มีการวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) ของความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัทกับระดับการจัดการกำไร โดยเพิ่มแบบจำลองอีก 3 วิธี ได้แก่ Jones cash flow total model, Jones cash flow working model และ Marginal model โดยผลการทดสอบพบว่า หากอนุกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการกำหนดคำตอบแทนมาจากกรรมการอิสระเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้ระดับการจัดการกำไรลดลง ในทางกลับกัน หากอนุกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการกำหนดคำตอบแทนมาจากกรรมการอิสระลดลง จะส่งผลให้ระดับการจัดการกำไรเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัทย่อมมีผลกระทบต่อระดับการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการ

Peasnell *et al.* (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการตรวจติดตามของคณะกรรมการที่มีต่อระดับของกำไรที่เกินปกติ ผู้ศึกษาเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทในประเทศอังกฤษ จำนวน 1,271 บริษัท ในช่วงปี 1993 – 1996 ทดสอบการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย โดยใช้แบบจำลอง the modified Jones model โดยมีสมมติฐานการศึกษา คือ กรรมการอิสระและอนุกรรมการตรวจสอบจะสามารถลดการจัดการกำไรได้

ผลการศึกษาพบว่า ฝ่ายจัดการจะทำการจัดการกำไรให้สูงขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และจะทำการจัดการกำไรที่เกินปกติให้พอเพียงต่อการเปลี่ยนแปลงผลขาดทุนดังกล่าวไปสู่การรายงานผลกำไรแทน นอกจากนี้ยังพบว่าฝ่ายจัดการจะทำการจัดการกำไรเพื่อให้แน่ใจได้ว่าผลกำไรนั้นจะไม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญที่กระทบต่อภาพรวมของบริษัท ในศึกษาความสัมพันธ์พบว่า กรรมการอิสระจะมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรให้เกินปกติของฝ่ายจัดการที่ตั้งใจที่จะปรับแต่งกำไรให้สูงขึ้น และยังพบอีกว่าการที่บริษัทมีกรรมการอิสระอย่างเพียงพอจะช่วยให้ลดระดับการจัดการกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การศึกษารั้งนี้ไม่พบว่าอนุกรรมการตรวจสอบจะมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อระดับการจัดการกำไร โดยผู้ศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าหากบทบาทในการตรวจติดตามของกรรมการอิสระเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการทำงานของอนุกรรมการตรวจสอบ และเพื่อให้การรายงานทางการเงินของบริษัทมีประสิทธิภาพและลดระดับการจัดการกำไรได้ยิ่งขึ้น ดังนั้นอนุกรรมการตรวจสอบก็ควรมาจากกรรมการอิสระหรือกรรมการภายนอก

นอกจากนี้ Peasnell (2000) ยังได้ศึกษาการจัดการเกณฑ์คงค้างให้บรรลุเป้าหมายกำไร (Accrual management to meet earnings targets) เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารในการจำกัดการจัดการกำไรในช่วงก่อนและหลังการสนับสนุนของ The Cadbury Report ผู้ศึกษาเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,260 บริษัท ในช่วงปี 1990 – 1996 ทดสอบการ

เปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (Discretionary accruals) ใช้แบบจำลอง the modified Jones model โดยมีสมมติฐานการศึกษา คือ ประสิทธิภาพของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารจะสามารถลดการจัดการกำไรภายหลังการเสนอข้อคิดเห็นของรัฐสภาของอังกฤษ (the Cadbury Report recommendations) ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงหลังจากที่มีการสนับสนุนจาก Cadbury ประสิทธิภาพของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารมีเพิ่มขึ้น

Sarkar *et al.* (2006) ได้ศึกษาบทบาทคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อโอกาสในการจัดการกำไร (Board of Directors and Opportunistic Earnings Management) การศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนใน BSE (Bombay Stock Exchange) จำนวน 500 บริษัท ในช่วงปี 2002 และ 2003 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการจัดการกำไรในประเทศอินเดีย โดยใช้แบบจำลอง Jones model (1991) เพื่อทดสอบระดับของการจัดการกำไร

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการลดระดับการจัดการกำไร แต่พบว่าคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทขึ้นอยู่กับอายุการให้เวลาและเอาใจใส่ต่อหน้าที่รับผิดชอบของตนอย่างเพียงพอ อันจะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะช่วยลดระดับการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้ นอกจากนี้ยังพบว่า คณะกรรมการบริษัทที่มีมาจากสถาบันนักลงทุนและกรรมการภายนอก จะช่วยลดระดับการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้ แต่การที่คณะกรรมการบริษัทที่ยังดำรงตำแหน่งประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการหรือกรรมการผู้จัดการ (CEO) ในคราวเดียวกัน ทำให้ต้องมีการรับผิดชอบมากมาย ซึ่งจะยังเพิ่มโอกาสในการจัดการกำไร

Xie *et al.* (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ (Earnings management and corporate governance) เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริษัท อนุกรรมการตรวจสอบ และอนุกรรมการบริหารในการป้องกันการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทใน S&P500 จำนวน 282 บริษัท ในช่วงปี ค.ศ. 1992 – 1996 สมมติฐานการศึกษา คือ การกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการและอนุกรรมการตรวจสอบจะสามารถลดระดับการจัดการกำไรได้ โดยใช้แบบจำลอง Jones model (1991) และ Teoh *et al.* (1998a) model

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของกรรมการอิสระที่ต้องมีความรู้ความชำนาญทางด้านการบัญชีหรือการเงินนั้น เนื่องจากจะมีเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับรายการพึงรับพึงจ่ายหมุนเวียนของฝ่ายจัดการ (Discretionary current accruals) ได้ นอกจากนี้ยัง

พบว่าหน้าที่คณะกรรมการมีการประชุมร่วมกันบ่อยครั้งจะทำให้การตรวจติดตามรายงานทางการเงินของกิจการมีประสิทธิภาพดีขึ้น ซึ่งจะช่วยลดระดับการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้

จากผลการศึกษาข้างต้นมีความสอดคล้องกับรายงานการศึกษาของ The Blue Ribbon Panel ว่าหน้าที่คณะกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอกเป็นส่วนใหญ่จะช่วยลดระดับการจัดการกำไรได้ และคณะกรรมการที่มีความรู้ทางด้านการบัญชีหรือการเงินจะสามารถช่วยปรับปรุงการรายงานทางการเงินของกิจการให้ดีขึ้น เนื่องจากประสบการณ์ทางด้านธุรกิจ หรือด้านการลงทุนที่หลากหลาย และจากการที่ SEC Blue Ribbon Panel ได้ศึกษาพบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่เคยเป็นดำรงตำแหน่งผู้บริหารหรือธนาคารลงทุน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ อาทิ การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการบริษัทและคณะกรรมการตรวจสอบ จะสามารถช่วยลดระดับการจัดการกำไรได้ แต่ผลการศึกษาไม่พบว่าความเป็นอิสระของอนุกรรมการตรวจสอบจะมีผลต่อการป้องกันการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการเช่นกัน

จากการศึกษาของ Klein (2002); Osma and Noguer (2002); Xie *et al.* (2002); Peasnell *et al.* (2004) และ Sarkar *et al.* (2006) และ ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น แม้จะใช้แบบจำลอง Jones model (1991) เช่นเดียวกัน แต่ผลสรุปของงานวิจัยเกี่ยวกับกรรมการอิสระนั้นมีบางประการที่มีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ Osma and Noguer (2002) พบว่าความเป็นอิสระของอนุกรรมการตรวจสอบจะสามารถจำกัดขอบเขตการจัดการกำไรได้ แต่ Klein (2002); Xie *et al.* (2002) และ Peasnell *et al.* (2004) ไม่พบความสัมพันธ์ของความเป็นอิสระของอนุกรรมการตรวจสอบกับการจัดการกำไร และ Sarkar *et al.* (2006) ไม่พบความสัมพันธ์ว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทจะมีผลต่อการป้องกันการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ศึกษา กล่าวคือ Klein (2002) และ Xie *et al.* (2002) ใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาด S&P500 ส่วน Peasnell *et al.* (2004) ใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทในประเทศอังกฤษ ส่วน Osma and Noguer (2002) ศึกษาโดยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนของประเทศสเปน และ Sarkar *et al.* (2006) ศึกษาโดยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนของประเทศอินเดีย จากประเด็นดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่าโครงสร้างการกำกับดูแลของประเทศสเปนและประเทศอินเดียมีความแตกต่างกับประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ จึงทำให้สรุปผลจากการศึกษาที่ได้มีความแตกต่างกัน แต่การศึกษาทั้งหมดก็ได้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่าคณะกรรมการบริษัทที่มาจากกรรมการอิสระเป็นจำนวนมากจะสามารถจำกัดขอบเขตการจัดการกำไรได้

ผลการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คณิน สุบิน (2543) ได้ศึกษาเรื่อง คณะกรรมการกำกับดูแลในบริษัท โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการกำกับดูแลในบริษัทของประเทศที่ใช้โครงสร้างคณะกรรมการแบบสองชั้นว่า จะนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้บริษัทในประเทศไทยมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของบริษัทได้หรือไม่อย่างไร

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบคณะกรรมการที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ มี 2 ระบบใหญ่ ๆ ได้แก่ ระบบคณะกรรมการชั้นเดียว และระบบคณะกรรมการสองชั้น ในระบบคณะกรรมการชั้นเดียว คณะกรรมการที่รับผิดชอบการดำเนินงานของบริษัทมีเพียงชุดเดียว โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะรับผิดชอบทั้งเรื่องการตัดสินใจที่สำคัญทางธุรกิจ และการกำกับดูแลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร รูปแบบคณะกรรมการบริษัทภายใต้กฎหมายไทยเป็นแบบคณะกรรมการชั้นเดียว โดยบริษัทส่วนมากมักจะไม่มีกลไกถ่วงดุลและคานอำนาจภายในคณะกรรมการเท่าที่ควรสำหรับระบบคณะกรรมการสองชั้นนั้น เป็นรูปแบบคณะกรรมการของหลายประเทศในแถบยุโรป เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ระบบคณะกรรมการดังกล่าว ได้แบ่งคณะกรรมการออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร ทำหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารงานของบริษัท และคณะกรรมการกำกับดูแล ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหารอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ สมาชิกของคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด ต้องไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน

นอกจากนี้ หลักกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการกำกับดูแลได้บัญญัติเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกำกับดูแล เพื่อสนับสนุนให้คณะกรรมการกำกับดูแล ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารได้อย่างเหมาะสมจากโครงสร้างและมาตรการของคณะกรรมการกำกับดูแลดังกล่าว จึงทำให้คณะกรรมการกำกับดูแลสามารถแก้ปัญหาการถ่วงดุลและคานอำนาจกับคณะกรรมการบริหารได้ และมีส่วนช่วยให้กรรมการบริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง ซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส มากขึ้น ซึ่งถือว่าคณะกรรมการกำกับดูแลเป็นมาตรการที่ดีที่ควรนำมาเป็นทางเลือกในการเสริมสร้างให้บริษัทมหาชนและบริษัทเอกชนที่มีกิจการขนาดใหญ่ของไทยมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของบริษัท นอกเหนือจากแนวทางของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (2548) ได้ทำการประเมินการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนไทย โดยสำรวจข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เช่น รายงานประจำปีของบริษัท แบบแสดงรายงานข้อมูลประจำปี (56-1) หนังสือนัดประชุมและรายงานการประชุมของผู้ถือหุ้น ข้อบังคับบริษัท ข้อมูลที่เปิดเผยผ่านเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์ฯ และสำนักงาน ก.ล.ด. เว็บไซต์ของบริษัท ฯลฯ สมาคมฯ ทำการประเมินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) โดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินที่สมาคมฯ ร่วมกับบริษัท McKinsey & Company Thailand พัฒนาขึ้นจากหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ OECD และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผลการประเมินหมวดความรับผิดชอบของคณะกรรมการของบริษัทจดทะเบียนไทย เปรียบเทียบปี 2548 กับปี 2546 พบว่าโดยรวมดีขึ้น เว้นแต่มีคณะกรรมการที่ยังไม่จัดให้มีนโยบายการกำกับดูแลกิจการ ร้อยละ 75 ประธานกรรมการไม่ใช่กรรมการอิสระ ร้อยละ 82 ยังมีสัดส่วนกรรมการอิสระน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ ร้อยละ 92 และยังไม่มีการประเมินผลงานของคณะกรรมการ ร้อยละ 92 โดยผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าคณะกรรมการควรจัดทำนโยบายการกำกับดูแลกิจการของบริษัทไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ควรพิจารณาแต่งตั้งกรรมการอิสระเป็นประธานกรรมการ พยายามเพิ่มสัดส่วนของกรรมการอิสระมากขึ้น ควรจัดให้มีการประเมินผลงานของคณะกรรมการและ CEO และเปิดเผยถึงการดำเนินการไว้ในรายงานประจำปี

อมรรัตน์ บุญนาค (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดีโดยคณะกรรมการตรวจสอบ (Good Corporate Governance by Audit) โดยศึกษาแนวทางปฏิบัติของบริษัทมหาชนของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการที่เป็นสากล กับแนวทางปฏิบัติของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กับแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากล จากการวิจัยของ The Institute of Internal Auditors รวมทั้งปัญหาในการปฏิบัติภารกิจเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบแล้ว จำนวน 29 บริษัท

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการตรวจสอบ คือ คณะกรรมการตรวจสอบซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย ที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาและทำความเข้าใจและ การเกิดความไม่แน่ใจของความเป็นอิสระของฝ่ายตรวจสอบภายในบริษัทในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา คือ ควรมีการส่งเสริมให้มีการใช้กระบวนการกำกับกิจการโดยวิธีอื่น ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหา ซึ่งมีหน้าที่ในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมที่จะเป็นกรรมการบริษัท รวมทั้งพิจารณาว่าคณะกรรมการบริษัทได้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด และ คณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทน ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทและผู้บริหาร

อาทรมาศ วุฒิสาร (2545) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการต่อผลการดำเนินงานของกิจการ โดยใช้ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้บริหาร และสัดส่วนระหว่างจำนวนคณะกรรมการบริษัทต่อขนาดของบริษัทเป็นตัวแทนของการกำกับดูแลกิจการ สำหรับผลการดำเนินงานของบริษัท วัดโดยใช้ค่าอัตราส่วนคิว โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติภูมิ จำนวน 1,046 ตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนระหว่างจำนวนคณะกรรมการบริษัทต่อขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญไปในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของบริษัทซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การมีจำนวนคณะกรรมการที่เหมาะสมกับขนาดของบริษัท จะส่งผลให้บริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

Beasley (1996) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัทและการทุจริตรายงานทางการเงิน (The board of directors and financial statement fraud) ผู้ศึกษาทำการทดสอบว่าเมื่ออัตราส่วนของกรรมการจากบุคคลภายนอกต่อคณะกรรมการมีจำนวนสูงขึ้นจะสามารถลดความน่าจะเป็นในการทุจริตรายงานทางการเงิน (financial statement fraud) โดยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่พบการทุจริต และบริษัทที่ไม่พบการทุจริต จำนวนอย่างละ 75 บริษัท ในช่วงปี ค.ศ. 1980 – 1991 ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยลอจิก (Logic Regression Analysis) ผู้ศึกษาทำการควบคุมตัวแปรคุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ของกิจการ เช่น อัตราการเติบโตของกิจการ จำนวนปีของวาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการฝ่ายบริหาร (CEO) จำนวนหุ้นจดทะเบียนที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นภายนอก เป็นต้น โดยมีสมมติฐาน

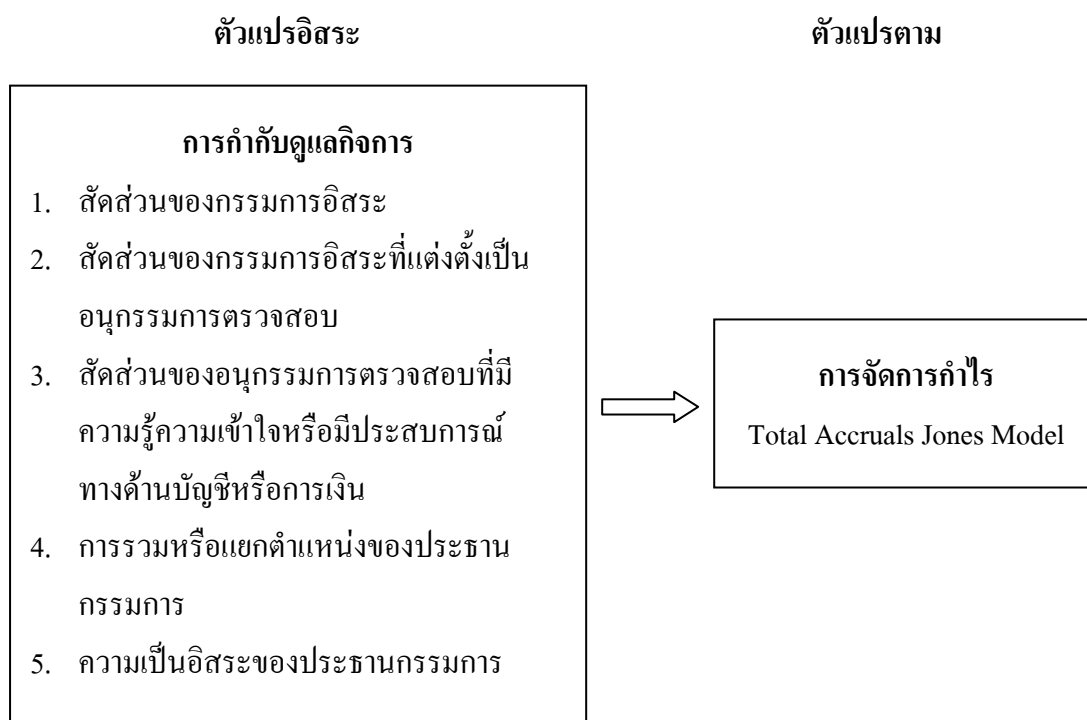
การศึกษา คือ บริษัทที่กระทำการทุจริตรายงานทางการเงินมักจะทำการลดจำนวนกรรมการอิสระ และไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบ

ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่ไม่มีการทุจริตจะมีอัตราส่วนของกรรมการจากบุคคลภายนอก สูงกว่าบริษัทที่มีการทุจริต คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนที่มีกรรมการอิสระเป็นสัดส่วนจำนวนมากจะช่วยลดปัญหาการทุจริตได้ แต่ยังไม่พบผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญว่าการที่บริษัทไม่มีอนุกรรมการตรวจสอบจะเป็นโอกาสที่ทำให้มีการทุจริตในงบการเงิน นอกจากนี้ การถือครองหุ้นของกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกที่เพิ่มขึ้น ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการภายนอกที่เพิ่มขึ้น และกรรมการภายนอกดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทอื่นที่ลดลง จะสามารถลดความน่าจะเป็นในการทุจริตรายงานทางการเงิน ผู้ศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคณะกรรมการ จะทำให้ประสิทธิภาพในการตรวจติดตามงานของฝ่ายจัดการเพื่อป้องกันการทุจริตรายงานทางการเงินดีขึ้น

สำหรับวิทยานิพนธ์นี้ได้เลือกใช้ Jones Model (1991) ในการทดสอบการจัดการกำไรที่ใช้ในการศึกษาในอดีตของ Klein (2002); Osma and Noguer (2002); Xie *et al.* (2002) และ Sarkar *et al.* (2006)

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาวិทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการ สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

สมมติฐานการศึกษา

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ มีสมมติฐาน 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

H_1 : สัดส่วนของกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

H_2 : สัดส่วนของกรรมการอิสระที่แต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

H_3 : สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ทางด้านบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

H_4 : การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

H_5 : ความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบริษัทจดทะเบียนที่นำมาศึกษา

1.1 การศึกษาครอบคลุมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาและมีข้อมูลเพียงพอที่ใช้ในการคำนวณหาผลการดำเนินงานในช่วง พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2547

1.2 ไม่รวมถึงบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมต่อไปนี้

1.2.1 กลุ่มสถาบัน ได้แก่ ธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ และประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากโครงสร้างการเงินของกลุ่มบริษัทดังกล่าวมีความแตกต่างจากบริษัทในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ

1.2.2 บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการผ่านศาลล้มละลายกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน เนื่องจากได้รับช้อยกเว้นไม่ต้องจัดประชุมผู้ถือหุ้น

1.2.3 บริษัทจดทะเบียนที่ถูกถอดถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์แล้ว

1.2.4 บริษัทจดทะเบียนที่เปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน

2. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี ในช่วง พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2547 จากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากว่าเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เป็นบริษัทที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานการบัญชี และแม่บทการบัญชีอันเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยบริษัทจดทะเบียนที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ทรัพยากร บริการ และเทคโนโลยี รวมทั้งสิ้นจำนวน 252 บริษัท ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของจำนวนประชากรที่ใช้ศึกษาโดยจำแนกตามอุตสาหกรรม

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	37	14.68
สินค้าอุปโภคบริโภค	35	13.89
วัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม	35	13.89
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	52	20.63
ทรัพยากร	9	3.57
บริการ	59	23.41
เทคโนโลยี	25	9.92
รวม	252	100.00

จากตาราง แสดงจำนวนประชากรที่ใช้ศึกษาโดยจำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม 7 กลุ่ม ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดไว้ แม้ว่าบริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีจำนวนไม่เท่ากันและมีความแตกต่างกันทางด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อผลการคำนวณทางสถิติ แต่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสมมติฐานว่า การกำกับดูแลกิจการของบริษัทต่าง ๆ ในแต่ละอุตสาหกรรม อาจได้รับผลกระทบมาจากบริษัทที่เป็นผู้นำในธุรกิจและมีการกำกับดูแลของบริษัทที่ดี ซึ่งส่งผลให้บริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันนั้นได้มีการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการให้ดีขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของตนเอง

วิธีการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ของเครื่องมือในการกำกับดูแลและคุณภาพของงบการเงิน โดยใช้โมเดลการวัดระดับการจัดการกำไร (Earnings Management) เป็นตัวแทนในการทดสอบคุณภาพของงบการเงิน เนื่องจากฝ่ายจัดการสามารถปรับแต่งกำไรให้สูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริงโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายเป็นปัจจัยในการจัดการกำไร ในการศึกษาามีวิธีการดังนี้

1. การกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ตัวแปรอิสระ

จากการทบทวนผลการศึกษาที่ผ่านมาในเรื่องเกณฑ์การวัดมูลค่าของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งได้สรุปไว้ในภาพที่ 1 ผู้ศึกษาได้มีวิธีการวัดมูลค่าของตัวแปรแต่ละตัวแยกกันตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปวิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่าของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	วิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่า
1. สัดส่วนของกรรมการอิสระในกรรมการบริษัท	อัตราส่วนจำนวนกรรมการอิสระต่อจำนวนกรรมการบริษัท
2. สัดส่วนของกรรมการอิสระที่แต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ	อัตราส่วนของจำนวนของกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอนุกรรมการตรวจสอบต่อจำนวนกรรมการอิสระของบริษัท
3. สัดส่วนอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีหรือการเงิน	อัตราส่วนจำนวนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีหรือการเงินต่อจำนวนอนุกรรมการตรวจสอบของบริษัท
4. การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ	เป็นประธานกรรมการที่แยกตำแหน่งจากกรรมการผู้จัดการหรือประธานกรรมการฝ่ายบริหารหรือไม่ โดยใช้ตัวแปรเทียม (0 หมายถึง รวมตำแหน่ง, 1 หมายถึง แยกตำแหน่ง)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	วิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่า
5. ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ	เป็นประธานกรรมการที่ความเป็นอิสระหรือไม่ (0 หมายถึง ไม่อิสระ, 1 หมายถึง เป็นอิสระ)

เนื่องจากข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเก็บข้อมูลได้จากหลายแหล่ง คือ รายงานประจำปี แบบ 56-1 และฐานข้อมูลใน SET SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่ข้อมูลบางบริษัทที่ได้บางตัวจากทั้ง 3 แหล่งอาจไม่ตรงกัน อาจเป็นเพราะมีการจัดทำหรือแก้ไขในช่วงเวลาที่ต่างกัน ดังนั้นจึงได้เลือกเก็บข้อมูลตัวแปรอิสระในรายงานประจำปีเพียงแหล่งเดียว ทั้งนี้เพื่อป้องกันการจัดเก็บข้อมูลผิดพลาด

1.2 ตัวแปรตาม

การคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยใช้แบบจำลอง Total Accruals Jones Model ของ Jones (1991) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ระยะสั้นที่ไม่ใช่เงินสด ลบด้วยการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะสั้น ดังสมการ

$$TA = (\Delta CA - \Delta CASH) - (\Delta CL - \Delta DEBT) \quad (7)$$

รายการหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในปีหนึ่งปีไม่มีผลกระทบต่อการคำนวณกำไรสุทธิ ดังนั้นจึงลบรายการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในปีหนึ่งปีออกจากตัวหนี้สินระยะสั้น หากไม่มีข้อมูลกำหนดให้รายการนี้เป็นศูนย์

การวัดระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลอง Total Accruals Jones Model ประกอบด้วยส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงของรายได้และการเปลี่ยนแปลงของที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์สุทธิ การวัดระดับการจัดการกำไรโดยวิธีดังกล่าว มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณจากสมการถดถอยเชิงเส้นกำลังสองน้อยสุดเพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (B) เพื่อใช้ในการคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม (DCA) จากแนวคิดของ Jones (1991) สมการถดถอยประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ ซึ่งเป็น

องค์ประกอบของรายการพึงรับพึงจ่ายเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของเงินทุนหมุนเวียน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้รายการพึงรับพึงจ่ายควรจะเพิ่มขึ้นด้วย และระดับของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของรายการพึงรับพึงจ่ายระยะยาว ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายจากการตัดจำหน่าย เป็นต้น ดังสมการ

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \frac{\beta_0}{A_{it-1}} + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right) + e_{it} \quad (8)$$

โดยที่

TA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t

ΔREV_{it} การเปลี่ยนแปลงของยอดขายสำหรับบริษัท i ในปี t

PPE_{it} ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (สุทธิ) สำหรับบริษัท i ในปี t

A_{it-1} สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

e_{it} ค่าผิดพลาดสำหรับบริษัท i ในปี t

ช่วงเวลาที่ใช้ข้อมูลของแต่ละบริษัทจะต้องมีอย่างน้อย 12 ไตรมาสหรือ 1 รอบเวลาบัญชีติดต่อกัน และแม้ว่าแต่ละบริษัทจะมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกันก็ตาม จะต้องเริ่มต้นรอบบัญชีก่อนช่วงปีที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกเผยแพร่ผลการกำกับดูแลกิจการจำนวน 15 ข้อ ให้บริษัทจดทะเบียนนำไปถือปฏิบัติในการจัดการกำกับดูแลกิจการ จำนวน 3 รอบเวลาบัญชี คือ พ.ศ. 2542

ขั้นที่ 2 นำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณสมการถดถอยเชิงเส้นสมการที่

(2) มาแทนค่าในสมการเพื่อคำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายจากที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปรับแต่งกำไร (Non-discretionary accruals) ดังสมการ

$$NDCA_{it} = \frac{\beta_0}{A_{it-1}} + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right) \quad (9)$$

โดยที่

$NDCA_{it}$	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปีที่ t
ΔREV_{it}	การเปลี่ยนแปลงของยอดขายสำหรับบริษัท i ในปีที่ t
PPE_{it}	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (สุทธิ) สำหรับบริษัท i ในปีที่ t
A_{it-1}	สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปีที่ $t-1$

ขั้นที่ 3 คำนวณการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (Discretionary accruals) ดังสมการ

$$DCA_{it} = \frac{TA_{it}}{A_{it-1}} - NDCA_{it} \quad (10)$$

โดยที่

DCA_{it}	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปีที่ t
TA_{it}	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปีที่ t
A_{it-1}	สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปีที่ $t-1$
$NDCA_{it}$	รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปีที่ t

2. การพัฒนาสมมติฐานการศึกษา

จากตารางที่ 1 ผู้ศึกษาได้มีการตั้งสมมติฐานเพื่อการศึกษาสำหรับทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการไว้ดังนี้

2.1 สัดส่วนของกรรมการอิสระของบริษัท

ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับของการจัดการกำไร (Osma และ Noguer, 2002; Peasnell *et al.*, 2004) โดยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วนของกรรมการอิสระของบริษัทจดทะเบียนมีผลกระทบต่อระดับการ

จัดการกำไรของฝ่ายจัดการ โดยสัดส่วนของกรรมการอิสระที่เพิ่มขึ้นจะมีผลให้ระดับ การจัดการกำไรลดลง ในทางตรงข้าม หากสัดส่วนของกรรมการอิสระที่ลดลงก็จะเป็นโอกาสที่ทำให้ฝ่ายจัดการได้ทำการจัดการกำไรได้มากขึ้น แต่จากการศึกษาของ Beasley (1996), Xie *et al.*, (2002) และอาทรมาศ วุฒิสาร (2545) กลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทที่มีสัดส่วนของกรรมการอิสระค่อนข้างสูงน่าจะเป็นไป ได้ที่จะป้องกันการจัดการกำไรได้สูงกว่าบริษัทที่มีสัดส่วนของกรรมการอิสระค่อนข้างน้อย เพื่อเป็นการกำกับดูแลการทำงานของฝ่ายจัดการแทนผู้ถือหุ้นรายย่อยและสร้างความเชื่อมั่นกับผู้ถือหุ้นว่ามีความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในการดำเนินงาน ดังนั้นในการศึกษานี้จึงตั้งสมมติฐานที่ว่า

H_1 : สัดส่วนของกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

2.2 สัดส่วนของอนุกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ

ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สัดส่วนของอนุกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอนุกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับของการจัดการกำไร (Osma and Noguer, 2002) ซึ่งคล้ายคลึงกับสมมติฐานที่ 1 แต่จากการศึกษาของ Klein (2002); Xie *et al.* (2002) และ Peasnell *et al.*, (2004) แม้จะไม่พบความสัมพันธ์ใดๆ ก็ได้ให้ข้อเสนอว่าโครงสร้างของคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระยิ่งมากเท่าใด ก็จะสามารถตรวจสอบการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานที่ว่า

H_2 : สัดส่วนของกรรมการอิสระที่แต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

2.3 สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีและการเงิน

ผลการศึกษาที่ผ่านมาของ Xie *et al.* (2002) พบว่า หากกรรมการอิสระมีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีและการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับการจัดการกำไร แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนฯ ประเด็นที่เกี่ยวกับคุณสมบัติทางด้านความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีและการเงินของกรรมการอิสระ แต่ได้มีประกาศในเรื่องของ คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบไว้

ใน ประกาศที่ บจ.(ว.) 26/2542 ซึ่งได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่ว่าอนุกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนควรต้องมีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีและการเงินจำนวน 1 คน เป็นอย่างน้อย อันจะทำให้อนุกรรมการตรวจสอบได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีการพัฒนาสมมติฐานที่ว่า

H_3 : สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ทางด้านบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

2.4 การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการหรือประธานกรรมการฝ่ายบริหาร

ผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า หากประธานกรรมการบริษัทไม่ได้ดำรงตำแหน่งอื่นใดในบริษัทอีก อาทิ กรรมการผู้จัดการ ประธานกรรมการฝ่ายบริหาร จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับการจัดการกำไร (Klein, 2002; Sarkar และคณะ, 2006) เพราะหากประธานกรรมการบริษัทมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากมาย จะทำให้มีเวลากำกับดูแลการทำงานของฝ่ายจัดการน้อยลง ดังนั้นในการศึกษาจึงได้ตั้งสมมติฐานที่ว่า

H_4 : การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

2.5 ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ

ผลการศึกษาที่ผ่านมาของ Klein (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของประธานกรรมการบริษัทที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์กับระดับการจัดการกำไร แต่ไม่พบความสัมพันธ์ใด ๆ แต่จากผลการศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอว่ากรรมการบริษัทควรมาจากกรรมการภายนอกเพราะจะมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลการทำงานของฝ่ายจัดการเพื่อป้องกันการจัดการกำไรได้ดีกว่ากรรมการบริษัทที่แต่งตั้งจากบุคคลภายในบริษัท เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการเพื่อให้กรรมการคนใดมีอำนาจเหนือการตัดสินใจของกรรมการบริษัท ดังนั้นในการศึกษาจึงได้ตั้งสมมติฐานที่ว่า

H_3 : ความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการ
กำไร

3. การประมวลผลทางสถิติทั้งหมดใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS V.11.5

วิธีการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานมีดังนี้

1. วิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สัดส่วนของกรรมการอิสระ สัดส่วนของกรรมการอิสระที่แต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ทางด้านบัญชีและการเงิน การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ และความเป็นอิสระของประธานกรรมการจากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใด กล่าวคือ ถ้าหากค่าความสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ตรงข้ามกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่ามาก อีกตัวหนึ่งมีค่าน้อย) หากค่าความสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน (มีค่าสูงหรือต่ำทั้งสองตัวแปร)

นอกจากนี้ยังสามารถบอกได้ว่ามีผลต่อกันมากน้อยเพียงใด และเป็นผลกระทบที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ กล่าวคือ หากตัวแปรอิสระมีการเปลี่ยนแปลงค่าเพิ่มหรือลดลง แล้วตัวแปรตามจะเปลี่ยนไปอย่างไร โดยการสร้างสมการพยากรณ์

สำหรับสถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X และ Y ว่ามากหรือน้อยนั้น จะใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p) เนื่องจาก p จะมีค่าสูงสุดเป็น 1 และต่ำสุดเป็น -1 นั่นคือ หากค่า P เป็นลบ แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม คือ ถ้า X เพิ่ม Y จะลด แต่ถ้า X เป็นบวก Y จะเพิ่ม ในทางตรงข้ามหากค่า P เป็นบวก แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ถ้า X เพิ่ม Y จะเพิ่ม แต่ถ้า X เป็นลบ Y จะลดด้วย แต่หาก P มีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้การจะนับว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีนัยสำคัญหรือไม่นั้นต้องพิจารณาความเชื่อมั่นทางสถิติประกอบกันด้วย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

หลังจากที่ได้ทำการเก็บข้อมูลในรายงานประจำปีและแบบ 56-1 ของบริษัทจดทะเบียนตามที่กำหนดไว้ในบทที่ 3 โดยการใช้ประชากรทั้งหมดที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีระยะเวลาดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ. 2542 ถึง 2548 ยกเว้นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงิน บริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการผ่านศาลล้มละลายกลาง บริษัทที่ถูกถอดถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์แล้ว และบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน ทำให้มีจำนวนบริษัทจดทะเบียนที่สามารถเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาได้ทั้งสิ้น 252 บริษัท

ในบทนี้จะนำเสนอผลการศึกษาของความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามวิธีการวิจัยที่ลำดับไว้ในบทที่ 3

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อมูลเชิงสถิติพรรณนาของตัวแปรอิสระ ส่วนที่สองเป็นผลการทดสอบระดับการจัดการกำไร โดยใช้แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (Total Accruals Jones Model) และส่วนสุดท้ายเป็นผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลโดยการทดสอบหาสัมประสิทธิ์ถดถอย

1. ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนาของตัวแปรอิสระ

หลังจากได้รวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์การวัดมูลค่าของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 5 ตัวแปรเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการประมวลผลและวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการหาค่าเฉลี่ยเพื่อคุณภาพรวมของประชากรในอุตสาหกรรมในช่วงปี 2545 ถึง 2547 ดังที่ปรากฏในตาราง

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรเทียม

	2545		2546		2547	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
<u>ตัวแปรอิสระ :</u>						
<u>เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (n = 37)</u>						
IND	34.21	5.37	34.21	5.37	34.21	5.37
AC	90.32	48.90	88.89	36.02	86.26	26.38
EDUAC	34.21	5.37	34.21	5.37	34.21	5.37
<u>สินค้าอุปโภคบริโภค (n = 35)</u>						
IND	34.27	5.52	34.27	5.52	34.27	5.52
AC	94.55	45.61	92.86	56.81	89.83	47.35
EDUAC	34.27	5.52	34.27	5.52	34.27	5.52
<u>วัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม (n = 35)</u>						
IND	34.27	5.52	34.27	5.52	34.27	5.52
AC	90.18	42.52	87.93	34.13	84.55	21.64
EDUAC	34.27	5.52	34.27	5.52	34.27	5.52
<u>อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (n = 52)</u>						
IND	33.96	4.53	33.96	4.53	33.96	4.53
AC	86.62	57.71	85.63	56.40	80.33	46.64
EDUAC	33.96	4.53	33.96	4.53	33.96	4.53
<u>ทรัพยากร (n = 9)</u>						
IND	36.96	10.89	47.85	20.43	46.67	20.98
AC	85.71	39.39	85.71	39.39	83.87	29.49
EDUAC	36.96	10.89	36.96	10.89	36.96	10.89
<u>บริการ (n = 59)</u>						
IND	33.89	4.25	33.89	4.25	33.89	4.25
AC	95.35	72.42	94.80	71.25	89.19	54.59
EDUAC	33.89	4.25	33.89	4.25	33.89	4.25
<u>เทคโนโลยี (n = 25)</u>						
IND	34.64	6.53	34.64	6.53	34.64	6.53
AC	86.36	42.69	87.36	49.18	85.23	40.42
EDUAC	34.64	6.53	34.64	6.53	34.64	6.53

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	2545		2546		2547	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ตัวแปรเทียม :</u>						
<u>เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (n = 37)</u>						
DUAL	29	78.38	29	78.38	29	78.38
INDCM	4	10.81	4	10.81	4	10.81
<u>สินค้าอุปโภคบริโภค (n = 35)</u>						
DUAL	29	82.86	29	82.86	29	82.86
INDCM	2	5.71	2	5.71	2	5.71
<u>วัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม (n = 35)</u>						
DUAL	29	82.86	29	82.86	29	82.86
INDCM	4	11.43	4	11.43	4	11.43
<u>อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (n = 52)</u>						
DUAL	41	78.85	41	78.85	41	78.8
INDCM	12	23.08	12	23.08	12	23.1
<u>ทรัพยากร (n = 9)</u>						
DUAL	8	88.89	8	88.89	5	55.56
INDCM	1	11.11	1	11.11	1	11.11
<u>บริการ (n = 59)</u>						
DUAL	49	83.05	49	83.05	49	83.05
INDCM	6	10.17	6	10.17	6	10.17
<u>เทคโนโลยี (n = 25)</u>						
DUAL	24	96.00	24	96.00	24	96.00
INDCM	9	36.00	9	36.00	9	36.00

2. การทดสอบระดับการจัดการกำไรจำแนกโดยกลุ่มอุตสาหกรรม

จากข้อมูลเชิงสถิติของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมในปี 2545, 2546 และ 2547 ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินของแต่ละบริษัท และทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม โดยการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (Total Accruals Jones Model: DCA) นั้น คำนวณตามแบบจำลองของ Jones (1991) ดังสมการ

$$DCA_{it} = \frac{TA_{it}}{A_{it-1}} - NDCA_{it}$$

โดยที่

DCA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการสำหรับบริษัท i ในปี t

TA_{it} รายการพึงรับพึงจ่ายรวมสำหรับบริษัท i ในปี t

A_{it-1} สินทรัพย์รวมสำหรับบริษัท i ในปี $t-1$

$NDCA_{it}$ รายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ
สำหรับบริษัท i ในปี t

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเชิงสถิติของการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายในแต่ละกลุ่ม
อุตสาหกรรม

	ภาพรวม		2545		2546		2547	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
<u>เกษตรกรและอุตสาหกรรมอาหาร (n = 37)</u>								
TA/A	0.00023	0.01976	0.00985	0.03066	-0.00774	0.06323	-0.00043	0.01485
NDCA	0.00092	0.02526	-0.00737	0.00126	0.01897	0.07364	-0.00884	0.01028
DCA	0.00265	0.04246	0.00818	0.07114	-0.00056	0.07382	0.00034	0.06774
<u>สินค้าอุปโภคบริโภค (n = 35)</u>								
TA/A	-0.04880	0.03809	-0.00683	0.09008	-0.00035	0.11153	0.00507	0.04197
NDCA	-0.03255	0.01140	-0.12870	0.03103	0.01392	0.00665	0.01713	0.01252
DCA	0.04145	0.03596	0.12381	0.10264	0.00037	0.10997	0.00017	0.05600
<u>วัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม (n = 35)</u>								
TA/A	0.03368	0.05349	-0.02251	0.05443	0.05859	0.12090	0.05878	0.16715
NDCA	0.02291	0.01243	-0.02114	0.03496	0.05501	0.02155	0.03486	0.02170
DCA	-0.00012	0.04758	0.00012	0.09860	-0.00007	0.12571	-0.00042	0.06447
<u>อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (n = 52)</u>								
TA/A	0.06515	0.08340	-0.01454	0.09258	0.14969	0.26194	0.04661	0.07262
NDCA	0.16327	1.03064	0.29435	3.35187	0.11596	0.27023	0.07950	0.06656
DCA	0.13159	0.54691	0.39057	1.47170	0.00045	0.34395	0.00374	0.17369

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	ภาพรวม		2545		2546		2547	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
<u>ทรัพยากร</u> (n = 9)								
TA/A	0.00558	0.01555	0.00076	0.01931	0.01612	0.04357	-0.00088	0.04307
NDCA	-0.04068	0.37375	0.28182	0.45077	-0.38782	1.22994	-0.01606	0.08156
DCA	-0.00022	0.20549	0.00000	0.56697	-0.00077	0.18303	0.00010	0.07038
<u>บริการ</u> (n = 59)								
TA/A	0.00160	0.01714	-0.01588	0.07880	0.02573	0.05097	-0.00561	0.02115
NDCA	0.01559	0.00906	0.02622	0.01917	0.02078	0.00747	-0.00023	0.01282
DCA	0.00021	0.06401	-0.00013	0.15462	0.00026	0.09563	0.00051	0.08347
<u>เทคโนโลยี</u> (n = 25)								
TA/A	0.00754	0.02967	0.01298	0.04557	0.01841	0.04853	-0.00828	0.03979
NDCA	0.02188	0.01457	0.01653	0.02103	0.07366	0.02942	-0.02454	0.03606
DCA	0.01184	0.05112	-0.00036	0.09667	0.00001	0.11052	0.03588	0.06663

ข้อมูลทั้งหมดของบริษัทในทุกกลุ่มอุตสาหกรรมได้ถูกนำมาทดสอบระดับการจัดการกำไร หลังจากทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient: β) ตามขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 จากนั้นจึงทำการทดสอบระดับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายจัดการ (Discretionary accruals) โดยปรากฏดังตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (DCA) ของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับของคุณภาพกำไรเป็น 2 ระดับ คือ กำหนดให้การเปลี่ยนแปลงของรายการพึงรับพึงจ่ายที่มีค่าบวกแทนระดับคุณภาพกำไรต่ำ และการเปลี่ยนแปลงของรายการพึงรับพึงจ่ายที่มีค่าลบแทนระดับคุณภาพกำไรสูง ซึ่งผลการทดสอบพบว่า อุตสาหกรรมที่มีคุณภาพกำไรสูงสุด คือ กลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม รองลงมา คือ กลุ่มทรัพยากร สำหรับอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพกำไรต่ำ ได้แก่ กลุ่มบริการ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มเทคโนโลยี กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค และกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ตามลำดับ นั่นหมายความว่า กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพกำไรต่ำที่สุด ซึ่งการจัดการกำไรอาจเกิดขึ้นเนื่องจากอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนค่อนข้างสูง กิจการจึงต้องการระดมทุนหรือจัดหาเงินทุนหมุนเวียนมาใช้ในกิจการ รายได้จึงเป็นปัจจัย

สำคัญที่ส่งผลต่อการได้มาซึ่งเงินทุนหมุนเวียน ดังนั้นหากรายได้ของกิจการเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลทำให้รายการพึงรับพึงจ่ายควรจะเพิ่มขึ้นด้วย

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ

หลังจากได้ทำการทดสอบการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (Total Accruals Jones Model: DCA) ซึ่งคำนวณตามแบบจำลองของ Jones (1991) จึงได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ โดยกำหนดให้การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวมเป็นตัวแทนของการจัดการกำไร ในช่วงปี 2545 ถึง 2547 ตัวแปรทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ซึ่งก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ได้ทำการตรวจสอบว่าตัวแปรต่าง ๆ เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุหรือไม่ และเงื่อนไขที่สำคัญก็คือ ตัวแปรอิสระทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระต่อกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันมากเกินไป เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นพหุ (Multicollinearity) ซึ่งจะส่งผลให้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุผิดพลาด อาทิ มีความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ อันจะมีอิทธิพลให้ตัวแปรอิสระที่กำหนดไว้กลายเป็นตัวแปรตาม ทั้งที่ความเป็นจริงตัวแปรอิสระเหล่านั้นอาจไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามแต่อย่างใด โดยจากการทดสอบปรากฏผลว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน

ตัวแปรอิสระและความหมายของตัวแปรที่ใช้ศึกษา ผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ในตารางภาคผนวกที่ 1 ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ได้ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลทางสถิติของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารจำนวน 37 บริษัท จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลในปี 2546 และ 2547 พบว่า ค่าเฉลี่ยสัดส่วนของกรรมการอิสระของกรรมการบริษัท (INDEP) มีค่าเท่ากับร้อยละ 34.21 โดยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นเป็นลบกับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (DCA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งจะสังเกตได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.78897 และ -0.50139 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีค่าเท่ากับ 0.34689 และ 0.17377 นั้นหมายความว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระในกรรมการบริษัทสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการจัดการกำไรได้ร้อยละ 34.69 และร้อยละ 17.38 ตามลำดับ ดังนั้นจากผลการศึกษาดังกล่าวได้สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 คือ สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร

ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Peasnell *et al.* (2000), (2004) ซึ่งพบว่า ธุรกรรมการอิสระจะมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรที่เกินปกติของฝ่ายจัดการ ที่มักจะทำการปรับแต่งกำไรให้สูงขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของตน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าหากบริษัทมีธุรกรรมการอิสระเพียงพอ จะช่วยลดระดับการจัดการกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากงานวิจัยที่ผ่านมา แม้จะยังไม่พบรายงานว่าสัดส่วนของธุรกรรมการอิสระจำนวนเท่าใดจึงจะมีความเหมาะสมในการลดระดับการจัดการกำไร แต่จากผลการศึกษาของ อาทรมาศ (2545) ก็ได้ให้เสนอแนะไว้ว่าการมีจำนวน คณะกรรมการที่เหมาะสมกับขนาดของบริษัท ก็จะทำให้ผลการดำเนินงานออกมาดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จึงกล่าวได้ว่าหากสัดส่วนของธุรกรรมการอิสระยิ่งเพิ่มมากขึ้นหรือเกินกว่าหนึ่งในสาม ตามประกาศของตลาดหลักทรัพย์ หรือเป็นสัดส่วนกับเงินลงทุนของผู้ถือหุ้นก็จะยิ่งลดโอกาสในการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	-0.06047	0.12686	-0.47663	0.63697	-0.24237	0.13290	-1.82371	0.07785	0.13912	0.14727	0.94469	0.35212
IND	0.06826	0.24695	0.27643	0.78406	-0.78897	0.20576	3.83450	0.00058	-0.50139	0.23376	-2.14488	0.03991
AC	-0.06264	0.08258	-0.75847	0.45390	-0.02080	0.08643	-0.24061	0.81144	0.07481	0.10324	0.72460	0.47413
EDUAC	0.21866	0.22004	0.99375	0.32804	-0.03640	0.20223	-0.18002	0.85831	-0.10487	0.23376	-0.44862	0.65682
DUAL	0.02715	0.02900	0.93608	0.35647	0.00102	0.02645	0.03864	0.96942	0.00732	0.03222	0.22719	0.82177
INDCM	-0.02451	0.04282	-0.57231	0.57124	0.02351	0.03501	0.67150	0.50688	0.01753	0.03799	0.46153	0.64764
N	37				37				37			
R ²	0.09059				0.34689				0.17377			

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลทางสถิติของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 35 บริษัท จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแล ในปี 2546 และ 2547 พบว่า มีการแยกตำแหน่งของประธานกรรมการบริษัท (DUAL) จำนวน 29 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 82.86 ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มเดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นเป็นลบกับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (DCA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.12905 และ -0.09043 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีค่าเท่ากับ 0.18122 และ 0.15406 นั้นหมายความว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระในกรรมการบริษัทสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการจัดการกำไรได้ร้อยละ 18.12 และร้อยละ 15.41 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบผลการศึกษาที่คล้ายคลึงกันดังที่แสดงข้อมูลไว้ในตารางที่ 8 ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงสถิติของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง จำนวน 52 บริษัท จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแล ในปี 2547 พบว่า มีแยกตำแหน่งของประธานกรรมการบริษัท (DUAL) จากกรรมการผู้จัดการหรือประธานกรรมการฝ่ายบริหาร จำนวน 41 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 78.80 ของบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นเป็นลบกับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (DCA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมีค่าเป็นลบเท่ากับ -1.10155 และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีค่าเท่ากับ 0.12127 นั้นหมายความว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระในกรรมการบริษัทสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการจัดการกำไรได้ร้อยละ 12.13

ดังนั้นจากผลการศึกษาดังกล่าวได้สนับสนุนสมมติฐานที่ 6 คือ การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarkar *et al.* (2006) พบว่า การที่คณะกรรมการบริษัทที่ควบตำแหน่งประธานฝ่ายบริหารและกรรมการผู้จัดการในคราวเดียวกัน จะทำให้ต้องมีภาระรับผิดชอบมากเกินไป และจะยังเพิ่มโอกาสให้ฝ่ายจัดการทำการจัดการกำไร

อย่างไรก็ดี ประชานกรรมการบริษัทควรมีอำนาจหน้าที่ที่จำกัดและมีบทบาทที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้ประชานกรรมการบริษัทใช้อำนาจของตนเกินขอบเขต แต่บริษัท จดทะเบียนสามารถรวมบทบาทของประชานกรรมการบริษัทและกรรมการผู้จัดการหรือประชานกรรมการฝ่ายบริหารไว้ด้วยกันได้ แต่ไม่ว่าจะเลือกวิธีใดก็ควรแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างกันโดยชัดเจน โดยไม่ให้ตำแหน่งงานใดมีอำนาจหน้าที่โดยไม่จำกัด อันจะเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายจัดมีการจัดการกำไรของกิจการได้เช่นกัน

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.05946	0.12465	0.47698	0.63695	0.10231	0.21274	0.48093	0.63417	0.07798	0.22328	0.34926	0.72942
IND	-0.03101	0.21650	-0.14324	0.88709	-0.03761	0.33660	-0.11175	0.91179	-0.20379	0.31915	-0.63853	0.52814
AC	0.01375	0.08626	0.15936	0.87449	-0.16569	0.15963	-1.03800	0.30785	0.08573	0.18358	0.46696	0.64402
EDUAC	-0.18473	0.21650	-0.85326	0.40051	-0.10256	0.33660	-0.30469	0.76278	0.32065	0.31915	1.00468	0.32336
DUAL	0.00068	0.03813	0.01782	0.98591	-0.12905	0.05147	2.50739	0.01801	-0.09043	0.05104	-1.77173	0.04695
INDCM	0.02334	0.04399	0.53062	0.59972	-0.05171	0.08074	-0.64050	0.52687	-0.03426	0.07802	-0.43914	0.66382
N	35				35				35			
R ²	0.04546				0.18122				0.15406			

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลทางสถิติของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มวัดทุจริตและสินค้านำอุตสาหกรรม จำนวน 35 บริษัท จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแล ในปี 2546 พบว่า ความเป็นอิสระของประธานกรรมการบริษัท (INDCM) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นเป็นบวกกับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (DCA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% แต่จากผลการศึกษาดังกล่าวขัดแย้งกับสมมติฐานที่ 7 คือ ความเป็นอิสระของประธานกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว

นอกจากนี้ ในปี 2547 ยังพบว่า มีอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้หรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีหรือการเงิน (EDUAC) คิดเป็นร้อยละ 34.27 ของอนุกรรมการที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยพบความสัมพันธ์เชิงเส้นที่เป็นลบกับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย (DCA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.67863 และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีค่าเท่ากับ 0.19025 นั้น หมายความว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระในกรรมการบริษัทสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการจัดการกำไรได้ร้อยละ 19.03 ดังนั้นผลการศึกษาดังกล่าวจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า อนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Xie *et al.* (2002) ที่พบว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการต้องมีความรู้ความชำนาญทางด้านการบัญชีหรือการเงิน เนื่องจากจะมีเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับรายการพึงรับพึงจ่ายหมุนเวียนของฝ่ายจัดการ (Discretionary current accruals) แม้ว่างานวิจัยของ Peasnell *et al.* (2004) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของอนุกรรมการตรวจสอบกับการจัดการกำไร แต่ก็ได้ให้เสนอเพิ่มเติมว่า หากอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงินทำหน้าที่ในการตรวจสอบติดตามของกระบวนการทำงานก็จะทำให้รายงานทางการเงินของกิจการมีประสิทธิภาพและจะสามารถลดระดับการจัดการกำไรได้

นอกจากนี้ การทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มทรัพยากร, กลุ่มบริการ และกลุ่มเทคโนโลยี นั้น ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการที่มีนัยสำคัญแต่อย่างใด

ตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.15989	0.13484	1.18574	0.24535	-0.06224	0.26598	-0.23400	0.81663	0.40099	0.19372	2.07001	0.04746
IND	-0.14435	0.20704	-0.69720	0.49123	-0.25061	0.41017	-0.61098	0.54597	-0.23498	0.32521	-0.72253	0.47576
AC	0.02007	0.07204	0.27866	0.78248	0.09487	0.15882	0.59732	0.55493	-0.08615	0.12689	-0.67895	0.50255
EDUAC	-0.34699	0.21061	-1.64758	0.11023	-0.02345	0.37582	-0.06240	0.95067	-0.67863	0.30066	-2.25711	0.03171
DUAL	-0.01044	0.02988	-0.34956	0.72919	0.06092	0.05482	1.11118	0.27562	-0.01083	0.04697	-0.23057	0.81927
INDCM	-0.00631	0.03516	-0.17940	0.85887	0.16632	0.06685	2.48801	0.01884	0.01125	0.05299	0.21224	0.83341
N	35				35				35			
R ²	0.11867				0.22244				0.19025			

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.10751	0.29651	0.36260	0.71857	0.11879	0.72852	0.16305	0.87119	0.20267	2.77128	0.07313	0.94202
IND	-0.06268	0.57624	-0.10877	0.91386	-0.18340	1.17296	-0.15636	0.87644	-0.60443	4.54666	-0.13294	0.89482
AC	0.07429	0.13671	0.54342	0.58946	0.07065	0.35725	0.19777	0.84409	1.24473	1.47427	0.84430	0.40287
EDUAC	-0.29551	0.56214	-0.52570	0.60162	-0.49486	1.13502	-0.43600	0.66488	0.52455	4.73931	0.11068	0.91235
DUAL	-0.06481	0.06417	-1.00993	0.31781	0.08049	0.13116	0.61367	0.54246	-1.10155	0.51965	-2.11978	0.03945
INDCM	0.01846	0.06392	0.28878	0.77405	-0.06614	0.12542	-0.52737	0.60047	-0.24347	0.50903	-0.47831	0.63470
N	52				52				52			
R ²	0.03555				0.01610				0.12127			

ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มทรัพยากร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.01484	0.14936	0.09937	0.92711	0.00988	0.74040	0.01335	0.99019	-1.21953	1.81627	-0.67145	0.55001
IND	0.02769	0.12144	0.22803	0.83428	-0.81215	2.28879	-0.35484	0.74619	-0.64514	2.67368	-0.24129	0.82488
AC	0.17766	0.10497	1.69246	0.18913	-0.43511	1.47730	-0.29453	0.78756	0.63706	1.74681	0.36470	0.73953
EDUAC	-0.43650	0.17711	-2.46452	0.09050	1.26652	3.75289	0.33748	0.75799	1.95048	2.67368	0.72951	0.51849
DUAL	-0.01775	0.05378	-0.33004	0.76307	0.35663	0.46967	0.75933	0.50287	0.20920	0.89497	0.23375	0.83022
INDCM	-0.12935	0.06353	-2.03602	0.13456	-0.07493	0.73865	-0.10144	0.92560	-0.29605	0.87340	-0.33896	0.75698
N	9				9				9			
R ²	0.83316				0.46621				0.28808			

ตารางที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มบริการ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.08584	0.16305	0.52646	0.60076	0.02036	0.19195	0.10605	0.91594	0.03318	0.31120	0.10663	0.91548
IND	0.06385	0.27472	0.23242	0.81711	0.06575	0.30690	0.21425	0.83117	-0.50895	0.48542	-1.04848	0.29918
AC	0.00101	0.08274	0.01219	0.99032	-0.01978	0.13477	-0.14675	0.88389	0.22595	0.22330	1.01187	0.31620
EDUAC	-0.38441	0.26225	-1.46583	0.14860	-0.14322	0.30690	-0.46668	0.64264	-0.10932	0.48542	-0.22521	0.82269
DUAL	0.03102	0.02988	1.03791	0.30402	0.03238	0.03491	0.92755	0.35784	-0.04552	0.05530	-0.82327	0.41404
INDCM	-0.03346	0.03693	-0.90592	0.36908	-0.01602	0.04327	-0.37018	0.71273	-0.05150	0.06851	-0.75166	0.45558
N	59				59				59			
R ²	0.06453				0.02160				0.06320			

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มเทคโนโลยี

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	DCA ₂₅₄₅				DCA ₂₅₄₆				DCA ₂₅₄₇			
	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig	β	S.D.	t-test	Sig
CONSTANT	0.24810	0.23047	1.07653	0.29517	-0.08843	0.23339	-0.37892	0.70895	-0.15555	0.27903	-0.55744	0.58373
IND	-0.16385	0.23694	-0.69154	0.49759	-0.29659	0.36401	-0.81478	0.42529	-0.01870	0.36761	-0.05086	0.95997
AC	-0.03537	0.10535	-0.33579	0.74071	0.29493	0.16473	1.79043	0.08933	0.07350	0.15837	0.46407	0.64787
EDUAC	-0.16415	0.23694	-0.69281	0.49681	-0.17472	0.34996	-0.49924	0.62334	0.02377	0.30438	0.07811	0.93856
DUAL	-0.08432	0.10557	-0.79877	0.43430	-0.04525	0.11432	-0.39584	0.69663	0.12241	0.09943	1.23109	0.23331
INDCM	0.04319	0.03251	1.32834	0.19980	0.08415	0.04962	1.69592	0.10623	-0.08275	0.04274	-1.93599	0.06789
N	25				25				25			
R ²	0.10065				0.22356				0.23174			

ผลการทดสอบสมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ได้ข้อสรุปว่า การจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์เชิงเส้นแตกต่างกัน โดยตัวแปรที่สำคัญอาจเป็นเพราะอุตสาหกรรมแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะและสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน

สำหรับตัวแปรอิสระในการกำกับดูแลกิจการที่มีนัยสำคัญมากพอที่จะอธิบายความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการ ได้แก่ สัดส่วนกรรมการอิสระที่อยู่ในคณะกรรมการบริษัท การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการ และอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงิน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง 2547 ซึ่งประเมินจากความครอบคลุมในรายละเอียดของรายการที่เปิดเผยในแบบ 56-1 และรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนจำนวน 256 บริษัท ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรม สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม ทรพยากร บริการ และเทคโนโลยี

ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ผู้ศึกษาได้แบ่งผลการทดสอบออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นผลการทดสอบระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (Total Accruals Jones Model) เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายสูง นั้นหมายถึงคุณภาพกำไรต่ำ ในทางกลับกัน หากมีการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายต่ำ นั้นหมายถึงคุณภาพกำไรสูง และส่วนที่สอง เป็นผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแล ทำให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาโดยจำแนกการทดสอบเป็นรายอุตสาหกรรม จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regresstion Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน ซึ่งประกอบด้วย สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มีอยู่ในคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงิน การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการบริษัท และความเป็นอิสระของประธานกรรมการบริษัท จากผลการศึกษาในปี 2545 ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการแต่อย่างใด อาจเป็นไปได้ว่าในปีดังกล่าวเป็นปีแรกที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประกาศให้บริษัทจดทะเบียนนำไปปฏิบัติ ดังนั้นจึงยังถือเป็นเรื่องใหม่

ผลการศึกษาในปี 2546 และปี 2547 ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการที่มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ใน 3 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร พบว่า สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร นั่นคือ หากมีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มมากขึ้นเพียงใดการจัดการกำไรก็จะยิ่งลดลง ส่วนกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคและกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง พบว่า การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร นั่นคือ หากมีการแยกตำแหน่งของประธานกรรมการบริษัท จะทำให้จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจในการจัดการกำไรของฝ่ายบริหารได้เพิ่มขึ้น และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม พบว่า อนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร นั่นกล่าวได้ว่าจะทำให้รู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมทางบัญชีและการเงินของกิจการเป็นอย่างดี ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของอนุกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ว่าจำนวนของกรรมการอิสระ จำนวนของกรรมการอิสระที่อยู่ในอนุกรรมการตรวจสอบ และจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีผลต่อการจัดการกำไรก็ตาม แต่สาเหตุอาจเกิดจากการที่จำนวนของกรรมการอิสระยังไม่มีภาระบัญชีชัดเจนและกำหนดให้เหมาะสมตามแต่สภาพธุรกิจ และบริษัทจดทะเบียนส่วนมากมักจัดประชุมคณะกรรมการบริษัทไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่จัดการประชุมตามจำนวนขั้นต่ำที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด คือ อย่างน้อยไตรมาสละหนึ่งครั้ง ดังนั้นอาจจะไม่เพียงพอในการป้องกันและจำกัดขอบเขตการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้

จากผลการศึกษาจึงได้ข้อสรุปว่าแม้ในปัจจุบันเรื่องของการกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ แต่จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและการกำกับดูแลกิจการ ก็แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีขึ้นของกรรมการอิสระ อนุกรรมการตรวจสอบ และประธานกรรมการของบริษัทจดทะเบียน อาจเนื่องมาจากผลของการใช้มาตรการต่าง ๆ ของหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อช่วยบรรณรค์ และสนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของคุณสมบัติที่ดี บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของกรรมการอิสระและอนุกรรมการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายจัดการให้มีการจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง เชื่อสัตย์สุจริต และโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร นั่นคือ หากฝ่ายกำกับดูแลกิจการมีความเป็นอิสระมากขึ้นเท่าใดย่อมส่งผลให้การจัดการกำไรของฝ่ายจัดการลดลงได้ แต่ปัญหาหนึ่งก็คือ กรรมการอิสระ อนุกรรมการตรวจสอบ และประธานกรรมการอาจไม่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ป้องกันโอกาสในการจัดการกำไรของฝ่ายจัดการได้เท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดมาจากการที่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างเพียงพอ ดังนั้นผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนี้

1. ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทต้องมีคุณสมบัติและความรู้เกี่ยวกับธุรกิจของบริษัทเป็นอย่างดี ทบทวนและทำความเข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของการเป็นประธานกรรมการ และมีความตั้งใจจริงในการสร้างและรักษาไว้ซึ่งคณะกรรมการบริษัทที่มีคุณภาพ เพื่อช่วยกำกับดูแลการทำงานของฝ่ายบริหารและป้องกันการเอาเปรียบผู้ถือหุ้น

2. นอกเหนือจากแนวปฏิบัติของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนควรจัดทำนโยบายการกำกับดูแลกิจการของบริษัทไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดคุณสมบัติของความเป็นอิสระของกรรมการอิสระ อนุกรรมการตรวจสอบ และประธานกรรมการบริษัทอย่างเพียงพอ และเหมาะสมสำหรับกิจการของตนเอง และไม่ควรส่งเสริมให้มีการรวมอำนาจไว้ที่ประธานกรรมการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการถ่วงดุลและคานอำนาจกับอนุกรรมการบริหารได้ และช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างระมัดระวัง ซื่อสัตย์สุจริต และโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

3. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นอิสระของกรรมการอิสระ และประธานกรรมการบริษัทประธานไว้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการอิสระ อนุกรรมการตรวจสอบ หรือประธานกรรมการบริษัท ซึ่งอาจยังไม่มีประสบการณ์มากเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นเหตุให้ไม่เข้าใจ ไม่ทราบ หรือไม่เห็นความสำคัญของหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้เท่าใดนัก ดังนั้นควรกำหนดคุณสมบัติและหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่ง

ดังกล่าวเพิ่มเติม อาทิ กำหนดให้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชี และการบริหารงานทางการเงิน กำหนดข้อพิจารณาในความเป็นอิสระอย่างเพียงพอและประจักษ์ กรรมการควรแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก และจัดกิจกรรมส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของประธาน กรรมการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้ ได้ทำการทดสอบระดับการจัดการกำไรโดยใช้แบบจำลอง การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายโดยรวม (Total Accruals Jones Model) เพียงอย่างเดียว ในการศึกษารั้งต่อไปนั้น จึงควรศึกษาในแบบจำลองอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพ กำไรซึ่งอาจจะให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพกำไรและการกำกับดูแลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งแบบจำลองอื่นที่น่าสนใจ ได้แก่ Jones Working Capital Accruals model, Jones Cash Flow Total Model, Jones Cash Flow Working Model, The Modified Jones Model, Marginal Model เป็นต้น

2. ในการศึกษารั้งนี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพิสูจน์ถึงขนาดที่เหมาะสมของ กรรมการอิสระและอนุกรรมการตรวจสอบแต่อย่างใด ดังนั้นในการศึกษารั้งต่อไปอาจมีการนำ ตัวแปรสัดส่วนของกรรมการบริษัทมาใช้ในการทดสอบ เพื่อหาขนาดที่เหมาะสมของกรรมการ อิสระและอนุกรรมการตรวจสอบ และนอกจากนี้ยังสามารถนำตัวแปรอื่น ๆ มาใช้ในการศึกษาได้ อีก อาทิ หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจำนวน 15 ข้อ, อัตราส่วนทางการเงิน, โครงสร้างความเป็น เจ้าของ, ขนาดของบริษัท, ประเภทของผู้สอบบัญชี เป็นต้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

คณิน สุบิน. 2543. การกำกับดูแลกิจการที่ดีในด้านบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของ
กรรมการตรวจสอบบริษัทจดทะเบียน. มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2540. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของกรรมการ
บริษัทจดทะเบียน 2540 พฤศจิกายน 2540.

_____. 2541. ข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน 2541 มกราคม 2541.

_____. 2542. ประกาศฝ่ายบริษัทจดทะเบียน เรื่อง การปรับปรุงประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย เรื่องคุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบและ
ข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน พ.ศ.2542 28 มิถุนายน 2542.

_____. 2544. รายงานของศูนย์พัฒนาการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน ตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย เรื่อง รายงานการกำกับดูแลกิจการ 2544.

_____. 2544. หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สิงหาคม 2544.

_____. 2546. รายงานของศูนย์พัฒนาการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน เรื่อง ผลการ
ประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทจดทะเบียน 2546.

นวพร พงษ์ตันตกุล. 2546. โครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภคสุนาท จิตมั่นชัยธรรม. 2545. คุณภาพกำไรกับผลตอบแทนของหุ้น: การศึกษาจากตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูวเดช ภูรุ่งเรืองผล. 2544. การกำกับดูแลกิจการที่ดี กรณีศึกษาบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน).
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฤกษ์ฤทธิ เพชรวรกุล. 2544. การกำกับดูแลกิจการที่ดีในด้านบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ
ของกรรมการตรวจสอบบริษัทจดทะเบียน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขา
การบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แวววัน ปรางค์วัช. 2545. การจัดการกำไรและผลตอบแทนของการออกหุ้นสามัญเพิ่มทุน :
การศึกษาจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย. 2548. การประเมินการกำกับดูแลกิจการบริษัท
จดทะเบียนไทย กุมภาพันธ์ 2548.

สังเวียน อีทรวิชัย, ,ศ.,. 2545. รายงานรวมบทความเรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อมรรัตน์ บุญนาค. 2543. การกำกับดูแลกิจการที่ดีโดยคณะกรรมการตรวจสอบ. บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาการบัญชี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Klein, A. 2002. "Audit Committee, board of director characteristics, and earnings
management." **Journal of Accounting and Economics** (23): 309-337

Jones, J. 1991. "Earning Management During Import Relief Investigation." **Journal of
Accounting Research** (29): 193-228.

McNicholos, M.F. 2000. "Research design issues in Earning Management studies." **Journal of
Accounting and Public Policy** (19): 313-345.

Osma, B.G., and B.G.A. Noguer (eds.). 2003. "Corporate Governance and Earning Management in Spain." 2003.

Sarkar, J., S. Sarkar, and K. Sen (eds.). 2006. "Board of Directors and Opportunistic Earning Management Evident from India."

Xie, B., W.N. Davision, and P.J. DaDalt (eds.). 2003. "Earning Management and corporate governance: the Roles of the board and the audit committee." **Journal of corporate Financial** (9): 295-316.

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ตัวแปรอิสระและความหมาย

สัญลักษณ์	ตัวแปร	Expected Sign
AC	สัดส่วนของกรรมการอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการตรวจสอบ	- (H ₁)
IND	สัดส่วนของกรรมการอิสระของบริษัท	- (H ₂)
EDUAC	สัดส่วนของอนุกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ทางด้านบัญชีและหรือการเงิน	- (H ₃)
DUAL	การแยกตำแหน่งของประธานกรรมการ	- (H ₄)
INDCM	ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ	- (H ₅)

ตารางผนวกที่ 2 รายชื่อหลักทรัพย์ที่ดำเนินงานตามปกติในช่วง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2548

เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร							
ASIAN	GFPT	STA	RANCH	MINT	SSC	TWFP	SSC
CFRESH	LEE	TAF	APURE	PR	TC	UFM	SORKON
CHOTI	PPC	TLUXE	F&D	S&P	TF	LST	UPOIC
CM	PRG	TRS	HTC	SFP	TIPCO	CPI	SSF
TVO	TUF	MALEE	SH	CPF			

สินค้าอุปโภคบริโภค

AFC	CPH	PG	SAWANG	TR	UF	FANCY	SIAM
BATA	HT	CPL	SUC	TTI	UPF	MODERN	SITHAI
BNC	LTX	NC	TNL	TTL	UT	OGC	SUN
BTNC	PAF	PRANDA	TPCORP	TTTM	WACOAL	ROCK	DTCI
JCT	S & J	OCC					

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

วัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม

BAT- 3K	SPG	CWT	ATC	TPA	VNT	ALUCON	TCOAT
GYT	SPSU	PATKL	PATO	TPC	YCI	CSC	TFI
IRC	STANLY	AA	TCB	UP	WG	NEP	THIP
SMC	TRU	TCP	TCCC	UV	AJ	NIPPON	TMD
VARO	TPP	TOPP					

อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง

DCC	SCP	TGCI	NSM	CPN	KTP	NWR	SPALI
GEN	SSI	TIW	TIW	ESTAR	LH	PF	STEC
KWH	SSSC	TPIPL	AMATA	GOLD	LPN	QH	TFD
RCI	STPI	UMI	AP	HEMRAJ	MBK	ROJANA	ERAWAN
SCC	TASCO	VNG	BLAND	ITD	MK	SAMCO	CPN
SCCC	TCMC	EWC	CK	KMC	NOBLE	SIRI	EMC
KMC	N-PARK	SYNTEC	KC				

ทรัพยากร

BANP	BCP	EGCOMP	LANNA	PICNI	PTTEP	RATCH	PDI
U							
EASTW							

เทคโนโลยี

MPT	SAMART	SHIN	UCOM	CTW	KKC	SINGER	DRACO
IEC	SAMTEL	TRUE	IEC	DISTAR	METCO	SVOA	HANA
JAS	SATTEL	TT&T	CEI	FMT	MSC	DELTA	KCE
ADVANC							

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

บริการ							
ICC	MAKRO	BH	SKR	CVD	POST	CENTEL	RHC
NC	MINOR	KDH	SVH	FE	SE-ED	CSR	ROH
OCC	ROBINS	LNH	VIBHA	GRAMMY	SPORT	DTC	ERAWAN
BIGC	SPC	M-CHAI	LNH	MATI	TBSP	LRH	SAFARI
BJC	SPI	NEW	APRINT	NMG	TONHUA	MANRIN	SHANG
DIANA	AHC	NTV	BEC	PSL	UBC	OHTL	ASIMAR
KWC	BGH	RAM	BNT	P-FCB	GENCO	PA	BECL
JUTHA	MEDIAS	LOXLEY					

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาวจิรณา โคมจันทร์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 3 เดือนมกราคม พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะ บริหารธุรกิจ สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
ตำแหน่งปัจจุบัน	Consultant
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	Toyo Business Engineering (Thailand) Co., Ltd.
ผลงานดีเด่นและ/หรือรางวัลทางวิชาการ	ได้รับรางวัลคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่น จาก วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา ประจำปี 2542
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	ทุนการศึกษาจากมูลนิธิศาสตราจารย์สังเวียน อินทรวิชัย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย